

Tytti Peltue-Edelmann
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan YAMK-tutkinto
Terveystenhoitaja YAMK
Opinnäytetyö, 2018

YHTEISTYÖN MAHDOLLISUUDET JA HAAS- TEET

**Seurakunnan ja neuvolan yhteistyön toteutuminen
LAPE-hankkeessa**

TIIVISTELMÄ

Tytti Peltue-Edelmann

Yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet:

Seurakunnan ja neuvolan yhteistyön toteutuminen LAPE-hankkeessa

66 s., 2 liitettä

Marraskuu 2018

Diakonia- ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden YAMK-tutkimus

Arvo- ja yhteisöllähtöinen työn kehittäminen

Terveydenhoitaja (YAMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää yhteistyön mahdollisuuksia ja haasteita seurakunnan ja neuvolan välillä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) puitteissa. Tarkoituksena oli etsiä konkreettisia seurakunnan ja muiden toimijoiden yhteistyön malleja, joita voidaan soveltaa kunnissa, kun suunnitellaan perhekeskustoiminnan palveluita. Yhteistyötahona oli Kirkkohallitus.

Opinnäyte oli laadullinen ja toteutettiin kolmessa 19000- 38000 asukkaan kunnassa. Aineiston keruun menetelmänä käytettiin yksilöhaastatteluita. Touko- ja kesäkuun aikana 2018 haastateltiin yhteensä kuutta seurakunnan perhetyöntekijää ja terveydenhoitajaa. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin, teemoittelemalla.

Analysoidun aineiston perusteella tuli ilmi, että perhekeskustoiminta oli käynnistynyt vasta yhdessä haastateltavista kunnista. Sekin jo 10 vuotta sitten toisen hankkeen vauhdittamana. Muiden kuntien osalta perhekeskustoiminta oli vasta suunnitteluasteella. Haastatteluaineistosta ilmeni huoli, miten lapsi- ja perhelähtöisyys toteutuu perhekeskustoiminnan palveluiden toteutuessa. Kaikkien haastateltujen kuntien seurakunnan ja neuvolan yhteistyö oli alkanut perhevalmennuksien osalta jo vuosikymmeniä sitten. Haastateltavat kokivat yhteistyön toimivan ja nostivat esille yhteistyön onnistumisen kannalta oleelliset asiat; Tuttuus, toisen työn tunteminen ja toisen työn tunnustaminen. Yhteistyötä pidettiin tärkeänä. Perheiden kohtaaminen nähtiin yhteiseksi työksi ja heille pyrittiin mahdollistamaan toimivat palvelut. Pyrkimyksenä oli myös huomioida perheiden moninaisuus. Yhteistyön kehittämiseksi löytyi ideoita ja kehittämismahdollisuuksia, joita voidaan hyödyntää, kun mietitään seurakunnan palveluja osana perhekeskustoimintaa.

Jatkossa olisi hyödyllistä tutkia toteutuiko lapsi- ja perhepalveluiden toteutuksessa lapsi- ja perhelähtöisyys. Lisäksi yhteistyön haasteiden jatkotutkiminen, toisiko se lisätietoa ja synnyttäisikö se toimivia yhteistyön malleja.

Asiasanat: LAPE-hanke, lapsiperheet, lapsi- ja perhelähtöisyys, perhekeskus, yhteistyö

ABSTRACT

Tytti Peltue-Edelmann

Opportunities and Challenges of Cooperation:

Implementation of the Cooperation between a Parish and a Child Welfare Clinic in the LAPE Project

66 p., 2 appendices

November 2018

Diaconia University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Value and Community Based Development of Work

Master of Public health nurse

The purpose of the thesis was to find out the possibilities and challenges of cooperation between a parish and a child welfare clinic within the framework of the Child and Family Services Change Program (LAPE). The aim was to look for concrete models of co-operation between the parish and other actors that can be applied in municipalities when planning family-centered services. The Church Council acted as a collaborator.

The thesis was qualitative and was carried out in three municipalities of between 19,000 and 38,000 inhabitants. Individual interviews were used as the data collection method. In May-June 2018, a total of six family employees and nurses were interviewed. The interview material was analyzed by means of content analysis, through thematising.

Based on the analyzed data, it emerged that family centre activities had only started in one of the interviewed municipalities. It had been launched already 10 years ago sped up by a second project. In other municipalities, family centre activities were only at the planning stage. The interview material showed the respondents' anxiety about how child and family-oriented approach will occur when family center activities are implemented. The co-operation between the parishes and child health clinics of all the interviewed municipalities had begun to take place in the field of family coaching decades ago. The interviewees felt the co-operation worked well and raised the issues relevant to the success of the cooperation; understanding, knowing and recognizing each other's job. Cooperation was considered important. The encountering of families was seen as a shared job and attempts were made to provide services for them. The aim was also to take into account the diversity of families. To develop co-operation, ideas and development opportunities were found. They can be utilized when contemplating parish services as a part of family centre activities.

In the future, it would be useful to study how well the child and family-oriented approach is realized in the child and family-based services. In addition, further research of the co-operation challenges would be recommended: whether or not it would provide additional information and create functional models of co-operation.

Key words: LAPE project, families with children, child and family-oriented approach, family centre, co-operation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN	6
2.1	Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma	6
2.2	Lapsi- ja perhelähtöisyys kehittämisen lähtökohtana	7
2.3	Lapsen oikeudet ja lapsen etu palvelujen kehittämisessä	9
2.4	Lapsiperheet ja perheiden monimuotoisuus	11
3	PERHETYÖ	13
3.1	Perhetyön määrittelyä	13
3.2	Kirkkojen ja seurakuntien perhetyö	14
3.3	Seurakunnan lapsiperhetoiminta ja palvelut	17
3.4	Neuvolatyö perheen tukena	19
4	YHTEISTYÖ	22
4.1	Yhteistyön määrittelyä	22
4.2	Moniammatillinen yhteistyö	24
4.3	Yhteistyön haasteet	26
4.4	Neuvolan ja seurakunnan yhteistyö	27
4.5	Yhteistyö perhekeskustoimintamallin toteuttamisessa	28
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	33
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimusprosessi	33
5.2	Aineiston keruu	35
5.3	Asiantuntijahaastattelu	38
5.4	Aineiston käsittely ja analyysi	39
6	TUTKIMUSTULOKSET	42
6.1	Perhekeskustoiminnan kehitys kunnissa	42
6.2	Perheille tarjottava toiminta ja sen saatavuus	43
6.3	Yhteistyön rooli kunnissa	45
6.4	Seurakunnan ja neuvolan yhteistyö	48
6.5	Työryhmätyöskentely yhteistyön tukemiseksi	50
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	53
7.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	56
7.2	Opinnäytetyön itsearviointi	59
	LÄHTEET	61
	LIITE 1. SUOSTUMUSLOMAKE HAASTATELTAVILLE	67
	LIITE 2. HAASTETTELUKUNTO	68

1 JOHDANTO

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma on hallituksen kärkiohjelma, joka uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut. LAPE-hankkeen tavoitteena on suunnata lapsiperheille tarkoitettut palvelut niin, että mukana ovat sekä kuntien, järjestöjen että seurakuntien palvelut. Valtakunnallisen LAPE-hankkeen myötä lapsiperheiden toiminta ja palvelut tulisivat asiakaslähtöisimmiksi. Tämä koskee niin hallintokuntien, järjestöjen, Kelan ja seurakuntien palveluita, jotka tukevat ja edistävät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia.

Tutkimukseni tavoitteena oli kuvata yhteistyötä ja sen mahdollisuuksia, jota voitaisiin soveltaa rakennettaessa seurakuntien yhteistyötä eri toimijoiden kanssa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)- hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena on, että palvelut tulevat lähemmäksi perhettä ja helposti tavoitettavaksi. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)- hankkeen tavoitteena on toimia lapsi- ja perhelähtöisesti. Haasteena on ollut, miten seurakunta yhteistyössä kuntien kanssa pystyy mahdollistamaan hyvät ja tasapuoliset palvelut lapsiperheille ja miten tavoittaa niitä tarvitsevat sekä pienissä että suurissa seurakunnissa.

Tutkimuksessani pohdin myös, että toteutuuko lapsi- ja perhelähtöinen ajattelutapa kunnissa, kun ollaan lähdetty toteuttamaan perhekeskustoimintamallia. Pyrin saamaan tutkimuksessani vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä ovat seurakunnan ja neuvoloiden välisen yhteistyön haasteet?
2. Miten saadaan toimijoiden välinen yhteistyö rakentumaan perhekeskustoiminnan yhteistyössä?
 - Mitkä asiat mahdollistavat yhteistyön perhekeskushankkeessa?
 - Millainen rooli perheillä on ollut perhekeskustoiminnan suunnittelussa?

Tutkimuksia yhteistyöhön on tehty ja yhteistyöstä on tutkittu monesta näkökulmasta. Yhteistyö ja osallisuus ovatkin tällä hetkellä ajankohtaisia teemoja tutkimuksissa. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksella on ollut paljon tutkimuksia moniammatillisuudesta ja yhteistyöstä. LAPE-hanketta tai LAPE-hankkeeseen liittyviä perhekeskusten tarkastelevia tutkimuksia ei sen sijaan vielä löydy, koska LAPE-hanke käynnistyi vasta Sipilän hallituksen kärkihankkeena Sosiaali- ja terveysministeriössä 2016. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Tutkijan omalla lasten-, nuorten ja perheiden kanssa kerätyllä työkokemuksella, neuvolatyön tuntemuksella sekä omalla henkilökohtaisella kokemuksella oli varmasti hyötyä tässä tutkimuksessa. Opinnäytetyön tarkastelun kohteeksi valikoitui neuvoloiden ja seurakuntien yhteistyön toteutuminen. Itse pienten lasten äitinä koen, että neuvolassa ei pidetä esille seurakunnan toimintaa riittävästi ja siitä oli vähän tietoa neuvoloiden ilmoitustauluilla. Seurakunnan ja neuvolan väliseen yhteistyöhön täytyisi panostaa jo äidin raskausaikana tai heti lapsen syntymästä lähtien, jotta perheelle tulisi tietoon seurakunnan toiminta ja tästä rakentuisi perheelle tuki lapsen kasvaessa.

2 LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

2.1 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma on Sipilän hallituksen kärkiohjelma, joka uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Lapsi- ja perhepalvelujen uudistuksen tarkoituksena tuoda palvelut lähelle lapsiperheitä ja heidän arkeaan. Perhekeskuksilla on tarkoitus yhteistyöllä ja verkostoitumisella saada palvelut toimivaksi. Perhekeskukset otetaan käyttöön osaksi kuntien, tulevien maakuntien sekä järjestöjen ja seurakuntien toimintaa kaikkialla Suomessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Lapsi- ja perhepalvelujen muutoshankkeen tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja voimavarojen vahvistaminen. LAPE-kärkihankkeen toteuttamiseen on varattu 40 miljoonaa euroa 2016-2018 vuosien aikana. Näin voidaan lisätä palvelujen vaikuttavuutta ja suunnata palvelut oikea-aikaisesti perheille. Sekä näin saadaan myös kustannussäästöjä, kun korjaavien palveluiden, kuten laitoshoidon ja huostaanottojen määrä vähenee. Näin ihmiset voisivat paremmin ja kokevat pärjäävänsä paremmin elämäntilanteissa. (Aula ym. 2016, 5.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman toimintaperiaatteita ovat voimavarojen vahvistaminen, lapsi- ja perhelähtöisyys johtamisessa, asiakastyössä ja yhteistoiminnassa. Sekä kaikessa toiminnassa tärkeänä asiana on lapsen etu ja oikeudet sekä perheiden monimuotoisuus. Muutosohjelmassa määritellään teoreettinen perusta ja eri ammattikuntia ja hallinnonaloja yhdistävä lapsikäisyys. Tällöin selkiytetään toimijoiden yhteiset arvot. Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmalla on tavoitteena toimia myös yhteistyössä lapsi-, nuoriso- ja perhetutkimuksen kanssa. (Aula ym. 2016, 17.) Sosiaali- ja terveysministeriö (Sosiaali- ja terveysministeriö. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen) tuo esille suunnitelmassaan myös palveluiden helpon pääsyn, nopean avun ja palvelutarpeen arvioinnin. Myös perheiden vertaistuen saanti ja yhteisöllisyys nousivat tärkeinä asioina.

Lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien osaaminen uudistetaan ja lasten, nuorten ja vanhempien kohtaamista vahvistetaan täydennyskoulutuksella. LAPE-

hankkeessa luodaan ammattilaisille näyttöön perustuvien varhaisen tuen ja hoidon sekä vanhemmuustaitojen menetelmien työkalupakkeja. Uusien menetelmien näytön arvioinnissa ja levittämisessä on nimetty valtakunnallinen vastuutaho. (Aula ym. 2016, 17.)

Palvelurakenteiden uudistaminen, kunnan tehtävien määrittäminen ja sosiaali- ja terveyshuollon uudistus ovat keskeisessä asemassa muutosohjelmassa. Sote-palvelujen järjestämistä vastuu siirtyy maakunnille ja samalla tapahtuva palvelujen integraatio sekä perus- ja erikoistason palveluiden muutokset. LAPE-muutosohjelmassa palvelut tulee sovittaa yhteen asiakaslähtöisesti. Tämä koskee eri hallintokuntien, järjestöjen, Kelan ja seurakuntien palveluita, jotka tukevat ja edistävät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Yhteensovittamisessa tavoitteena on toistensa työn tuntemus ja verkostoitumista sekä kehittää yhteisiä toimintaperiaatteita ja toimintatapoja. (Aula ym. 2016, 19.)

LAPE-hankkeen loppuun mennessä on tavoitteena, että maakunnissa ja lähialueen kunnissa on sovitettu kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut yhteen lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi. Kuntatasolla on toimivat sopimuskäytännöt seurakuntien ja järjestöjen kanssa tehtävälle yhteistyölle. Näin on parannettu oikea-aikaisten palveluiden saatavuutta, kun tuen painopiste on siirtynyt kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen hoitoon ja tukeen. (Aula ym. 2016, 18.)

2.2 Lapsi- ja perhelähtöisyys kehittämisen lähtökohtana

Lapsilähtöisen ajattelutavan on katsottu alkavan jo 1700-luvulla, kun Rousseau korosti lapsen ainutkertaisuutta, yksilöllisyyttä ja lapsuuden jatkumista niin pitkään kuin mahdollista. Ympyröivän maailman rumuus ja väkivaltaisuus eivät saisi pilata häntä. Lasta tulisi kasvattaa siten, että hänen viattomuutensa säilyisi. (Määttä & Rantala 2010, 35.)

Ammattilaisen toimintakulttuuria perhe- ja lapsilähtöisessä työssä voidaan kuvata perheen kohdistuvana (family-focused) tai perhelähtöisenä (family-oriented) toimintatapana. Perheeseen kohdistuvalla työllä tarkoitetaan, että perhe ja ammattilainen yhdessä pohtivat perheen tarpeita ja tavoitteita. Perhe tarvitsee suunnittelussa ammattilaisen apua. Tällöin yhdessä rajataan tavoitteet perheen niihin tarpeisiin, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen ja mitä lapsi tarvitsee. Tätä ajatellaan lapsilähtöisenä perhetyönä. Perhelähtöisellä

(family-oriented) ammatillisuudella pyritään vahvistamaan perheen voimavaroja hankkimaan virallisia tai epävirallisia tukiverkostoja. Perhettä pidetään tasavertaisena toimijana arviointi-, suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Keskeisenä tavoitteena perheen arjen sujuminen. (Määttä & Rantala 2010, 188-190.)

Hyvinvointi perheissä koostuu toimeentulosta, asumisesta, perheen sisäisistä suhteista ja vuorovaikutuksesta. Lapset toimivat kehitysympäristöjen mittareina ja lasten hyvinvointi rakentuu aina aikuisten avulla. Parhaiten lapsia autetaan tukemalla ja vahvistamalla heidän kehitysyhteisöjään. (Määttä & Rantala 2010, 29.) Nykyään korostetaan yksittäisen lapsen hyvinvoinnin sijaan lapsen kasvuympäristöstä huolehtimista ja aikuisten yhteistä vastuuta lapsista. Kasvuympäristönä koti on ensisijainen, vaikka päiväkotia ja koulu onkin tässä keskeisessä asemassa. Kunnallisten palvelujen käyttäjinä lapsiperheet ovat tärkeässä asemassa. Lainsäädäntö 2000-luvulla on velvoittanut kuntia laatimaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat. Näissä tulee ottaa huomioon lasten sekä vanhempien ääni. (Määttä & Rantala 2010, 68.)

Vaikka lasten oikeuksien huomioiminen ja lapsilähtöisyys ovat keskeisiä periaatteita, Suomen lainsäädäntö ei huomioi tarpeeksi lapsen edun ensisijaisuutta. Periaatteita ei oteta huomioon lapsia koskevassa päätöksenteossa. Päätösten vaikutukset lapsiin jäävät arvioimatta ja tulokset jätetään huomioimatta. Päätökset pohjautuvat lyhyen aikavälin talousnäkökulmaan, mikä huonontaa lasten oikeuksien toteutumista. (Iivonen 2017.)

Kun perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset kohtaavat perheet. Tällöin ammattilainen pyrkii nopeasti määrittämään joko mistä on kysymys ja mitä täytyy tehdä, tai hän alkaa kuunnella perhettä. Ammattilaisen täytyisi saada lapsen ja vanhempien äänen kuuluviaksi, vaikka sitä ei kuitenkaan ole aina helppo kuulla. Kuunteleminen on tärkeää, kun toimitaan lapsi- ja perhelähtöisesti ja myös työn tehokkuuden kannalta. Tällöin erilaisille näkemyksille annetaan mahdollisuus ja osapuolet kokevat tulevansa kuulluksi. Tämän takia lasta, nuorta ja perhettä olisi tärkeä kuunnella heitä koskevissa palveluissa. Jos lapsen ja perheen tilanteeseen löydetään hyvä ratkaisu yhdessä niin todennäköisesti se säästää myöhemmissä palveluissa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016.)

2.3 Lapsen oikeudet ja lapsen etu palvelujen kehittämisessä

Lapsen oikeuksien sopimus (YK:n lasten oikeuksien sopimus) on ihmisoikeussopimus, joka sitoo sen sopimuspuolia. Ennen lasten oikeuksien sopimusta oli YK:n lasten oikeuksien julistus (1959), joka vaikutti siihen, että lasten oikeudet nousivat esille sekä kansainvälisesti että kansallisesti. Lainvoimaiseksi sopimus on tullut Suomessa vuonna 1991. Lapsen oikeuksien sopimuksen valvontaan on perustettu YK:n lapsen oikeuksien komitea. Kukin sopimusvaltio valitsee asiantuntijan komiteaan. Viiden vuoden välein sopimusvaltiot raportoivat komitealle lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien tilasta omassa maassaan. (Lapsilla on omat oikeudet. Lapsen oikeudet sopimuksessa.)

YK:n lapsen oikeuksien komitea näkee lapsuuden erityisenä ajanjaksona, jolloin lapsi kehittyy ja tällöin lapsen oikeuksien loukkaukset voivat johtaa elämänpituisiin ja sukupolvet ylittäviin seurauksiin. Lasten oikeuksien toteutumiseen ja niiden kunnioittamiseen tulisi kiinnittää tästä syystä erityistä huomiota. (Lapsilla on omat oikeudet. Lapsen oikeudet sopimuksessa.) Myös perustuslain (2.luku, 6§) mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Lapsen täytyy voida itse vaikuttaa häneen koskeviin asioihin ja julkisen vallan on tuettava perheen voimavaroja turvata lapsen yksilöllinen kasvu ja hyvinvointi. (Aula ym. 2016, 15.)

Lapset nähdään erityisen suojelun kohteena, mutta myös aktiivisina toimijoina ja oikeussubjekteina. Tähän on vaikuttanut Lapsen oikeuksien sopimus keskeisellä tavalla. Lapsen etu tulisi ottaa huomioon kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia. Lapsen oikeuksien sopimus myös parantaa lapsen osallistumisen oikeutta sekä vahvistuvaa autonomiaa lapsen iän ja kehitystason mukaan. Näin ollen lapsella on oikeus ilmaista näkemyksiään kaikissa häntä koskevissa asioissa ja lapsen näkemykset on otettava huomioon iän ja kehitystason mukaisesti. (Lapsen oikeuksien käsikirja. Unisef.) Luomalla lapsen oikeuksia kunnioittava toimintakulttuuri voidaan vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen. Tässä tärkeinä tekijöinä ovat lasten oikeuksia edistävät viranomaiset, vahvat järjestötoimijat ja lapsen oikeuksista tehtävä määräaikaisraportointi. (Lapsella on omat oikeudet. Lapsen oikeudet sopimuksessa.)

Lastensuojelulaki myös määrittää lasten oikeudet ja palvelujen tehtävän näin:

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi. (Lastensuojelulaki 2 § (417/2007.)

Nykypäivässä lasten oikeuksien toteuttamisessa on oltava nykypäivänä ajan tasalla, kun perheiden monimuotoistuminen ja monikulttuurisuus näkyvät eri tavalla kuin vielä 1990-luvun alussa. Suuri kulttuurinen muutos on, että lasten kuulemista ja osallisuutta arvostetaan nykypäivänä enemmän. Lasten oikeuksien toteutumista vahvistaa se, että lapset nähdään omien oikeuksien haltijoina. Lapsille turvatut oikeudet eivät itsestään toteudu vaan tarvitaan oikeuksien aktiivista toimeenpanoa. Tärkeässä avainasemassa on lainsäädäntö ja lapsen oikeuksia kunnioittava toimintakulttuuri sekä julkisten varojen kohdentaminen lasten oikeuksien toimeenpanoon kaikissa lasten kasvu- ja kehitysympäristöissä. Lapsiystävällisen yhteiskunnan lähtökohtina on lasten arvostaminen ja lasten äänten kuuleminen. (Iivonen 2017.)

Lasten oikeuksien toteutumisen isona haasteena on eriarvoistuminen. Monen lapsen arjessa ongelmat kasaantuvat ja lasten hyvinvointi eriytyy ja eriarvoistuu. Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt työmarkkinoiden muuttuessa ja perhe-etuksien huonontuessa. Lasten suojelun tarve ja kodin ulkopuoliset sijoitukset ovat lisääntyneet riittämättömän tuen vuoksi. Yhteiskunnan päätökset ja resurssien jakautuminen vaikuttavat lasten hyvinvointiin. Päiväkodit, koulut ja vapaa-ajan palvelut ovat lapsille tärkeitä kasvu- ja kehitysympäristöjä. (Iivonen 2017.)

Palvelujen kehittämisessä ja päätöksenteossa tulisi ottaa huomioon erilaiset lapset sekä edistää heidän yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Näin pystytään ottamaan käytäntöön lasten oikeudet, kun mietitään lapsien kulttuurista ja etnistä taustaa, uskontoa, sukupuolta, sairautta, vammaisuutta tai vanhempien tilannetta. (Aula ym. 2016, 15.)

Erilaisia perhepalveluita tai perhettä ei voida ajatella irrallisena elinpiiristä, jossa perheet ja lapset asuvat. Terveydenhoitotyön ja perhepalveluiden sisällön ja toimintatapojen kehittämisen lähtökohtana ovat perheen yhteisön ja elinympäristön tunteminen. Sen kehittäminen vaatii monialaista yhteistyötä. Jotta palvelut toteutuvat perheen tarpeiden mukaisesti on neuvolan ja yhteistyökumppanien toimittava oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon periaatteiden mukaisesti. (Armanto & Koistinen 2007, 23.)

Lapsen oikeuksia vahvistavan toimintakulttuuriin luominen palveluissa vaatii mallintamista ja lapsen edun selvittämistä päätöksenteossa. Tällöin luodaan välineet lapsilähtöiseen ja lapsiin kohdistuviin taloudellisiin panostuksiin ja niiden vaikuttavuuden seurantaan. Tarkoituksena on luoda ja kehittää välineet eri-ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden sekä palvelujen seurannan päätöksenteon perustaksi. Näin voidaan luoda raportointijärjestelmä maakuntien, kuntien ja valtion tarpeisiin. (Aula ym. 2016, 17.)

2.4 Lapsiperheet ja perheiden monimuotoisuus

Ihmiset määrittelevät oman perheensä ja ketä siihen kuuluu. Viranomaiset taas käyttävät käsitteitä ja määrittelyjä, kun on kyse perheistä. Viranomaiset lähestyvät lasten vanhempia huoltajina. Lainsäädäntö kuvaa taas ihmisten perhesuhteita erilaisissa yhteyksissä monella tapaa, kuten lähiomainen, huoltaja, omainen, sukulainen ja edunvalvoja. Myös perhe, jossa on vain toinen vanhempi ja lapsi tai lapsia, määräytyy biologisin perustein. Aikuiset sisarukset voivat myös muodostaa perheen tai isovanhemmat lastenlastensa kanssa. Perhe voidaan määrittää myös juridisin perustein, kun perheen muodostaa avo- tai avioliitossa oleva pari. Tällöin perheessä voi olla molempien lapsia tai adoptoituja lapsia. Emotionaalisin perustein määritelty perhe voi muodostua ihmisestä, joka on läheinen ja tärkeä. Yksinasujan perhe voi asua myös eri osoitteessa. (Åstedt-Kurki ym. 2008, 11-13.)

Tilastokeskus määrittää, että lapsiperhe on perhe, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi. Perhemalli ei kuitenkaan ole kuitenkaan nykyään näin yksiselitteinen. Ydinperheiden lisäksi on sijais- ja uusperheitä, myös yksinhuoltaja- ja monivanhempaisia lapsiperheitä. Perheen muodostavat yhdessä asuvat avo- tai avioliitossa olevat tai parisuhteen rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa tai jompikumpi

vanhemmista lapsineen tai avio- tai avopuolisot tai parisuhteensa rekisteröineet, joilla ei ole lapsia. Myöskään yksin asuva henkilö ei muodosta tilastokeskuksen mukaan perhettä. (Tilastokeskus i.a.) Perheille tulisikin antaa mahdollisuus itse määrittellä perheensä. Juridisia ja biologisia suhteita tärkeimmiksi asioiksi voivat muodostua emotionaalinen side ja suhteet. (Åstedt-Kurki ym. 2008, 13.)

Monimuotoisia perheitä saattavat olla yksinhuoltaja-, uusperheet-, sateenkaari-, sijaishoito- ja adoptioerheet. Huostaan otettujen ja sijoitettujen perheiden lapset kaipaavat erityistä huomiota ja heidän tilanteensa on usein psykologisesti erittäin monimutkainen. Aikuinen valitsee elämäntapansa ja perhemuotonsa. Neuvolassa perhe määrittellään lapsen näkökulmasta. Perheeseen saattaa kuulua biologisen vanhemman lisäksi tai sijasta äitipuoli ja isäpuoli, näiden sijasta voi olla sosiaalinen äiti tai isä, sisaruspuolia, isovanhempia tai muita sukulaisia. On syytä käyttää niitä nimityksiä, mitä perheessä käytetään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 253.)

LAPE-hankkeessa kehitetään palveluja niin, että pystytään huomioimaan perheiden monimuotoisuus. Maahanmuuttaja perheiden määrän lisääntyminen on erityisen huomion kohteena. Samalla kehitetään sukupuolitietoisesti palveluita eli poikien ja tyttöjen sekä äitien ja isien erilaiset tarpeet sekä sukupuolien moninaisuuden huomioivaksi. Käytännössä tämä tarkoittaa parempaa tietoa, ammattilaisten osaamista ja ymmärrystä perheiden tarpeista. Mutta myös hyvää tiedottamista, uusia käytäntöjä, yhteistyötä ja verkostoitumista kolmannen sektorin ja järjestöjen kanssa. (Aula ym. 2016, 16.)

3 PERHETYÖ

3.1 Perhetyön määrittelyä

Sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014) määrittelee perhetyön, jossa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö tarvitsevat tukea ja ohjausta vuorovaikutuksen parantamiseksi tai voimavarojen vahvistamiseksi. Perhetyötä annetaan lapsen ja nuoren kehityksen ja terveyden turvaamiseksi. Vaikka perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa, ei se edellytä lastensuojelun asiakkuutta.

Vuoren ja Nätkinin (2007, 7-8) mukaan perhetyö käsitetään eri tavoin ja sen määrittely on epämääräinen. Selkeää ja rajattua ammatillista aluetta perhetyössä ei ole, vaan sitä voidaan tehdä moniammatillisesti yli ammattirajojen ja eri organisaatioiden. Perhetyö on yksi tapa tehdä yhteistyötä. Se voi olla myös perhetyötä tekevien ammattilaisten työn kohde. Perhetyön määrittely ei ole yksinkertaista tai yksiselitteistä, koska myös perheen käsite, monimuotoisuus ja perheiden elämäntilanteet ovat niin erilaisia.

Perhetyössä perheen kanssa työskennellään, heitä autetaan, aktivoidaan, palvellaan, valmistetaan ja terapoidaan eli perhettä neuvotaan, valistetaan ja kasvatetaan. Perheeltä kerätään myös tietoja tilanteesta, josta selvitetään perheen tilannetta ja toimivuutta. Perhetyön keskeisenä asiakkaana on lapsi ja sitä perustellaan lapsen edulla. (Vuori & Nätkin 2007, 8-9.)

Perhetyötä tehdään useimmiten neuvolan, sosiaalitoimen, päivähoidon, koulun yhteydessä tai osana perhekeskustoimintamallia. Kunnat voivat itse järjestää perhetyötä haluamallaan tavallaan. Perhetyö voi olla ehkäisevää tai korjaavaa työtä. Perhetyöllä tuetaan vanhempia ja autetaan kasvatustyössä. Tuetaan perheitä solmimaan sosiaalisia suhteita ja näin ehkäistään syrjäytymistä. Perhetyötä tehdään yleensä perheiden kotona. Toteuttamiseen tehdään aluksi yhdessä suunnitelma perheen tuen tarpeesta. Tarvittaessa voidaan perhe ohjata muiden palveluihin, kuten perheneuvola. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Perhetyö on työmenetelmä ja lähestymistapa, joka näyttäytyy erilaisena hoitotyössä, sosiaalityössä, varhaiskasvatuksessa, kouluissa tai eri järjestöjen ja seurakuntien

toteuttamana. Perhetyö on yhteiskunnallista työtä, jossa korostuu sosiaalisuus. Tavoitteena on selvittää ja ratkaista eteen tulevia tilanteita, muutoksia ja ongelmia, joita esiintyy arkielämässä. Perhetyöhön tavoitteena on tunnistaa tuen tarpeet ja puuttua tilanteeseen ennen, kun ongelmat muuttuvat pysyväksi. (Järvinen ym. 2012, 12-15.)

Päätavoite perheiden kanssa tehdyssä yhteistyössä on antaa perheelle mahdollisuudet hallita elämänolosuhteita esimerkiksi kriisissä, joka voi syntyä perheenjäsenen sairastuessa. Perheessä tapahtuvaa työtä on kehitettävä kunkin perheen yksilöllisiä tarpeita vastaavaksi. Tapaamisessa luodaan luottamuksellista suhdetta perheen ja ammattilaisten kesken. Tällöin on työntekijällä oiva tilaisuus esitellä erilaisia keinoja tukea perhettä palveluja hoitoketjussa sekä motivoida perhettä jatkotyöskentelyyn. Perheelle on tärkeä selvittää, että apu on saatavilla vaikeuksien ilmaantuessa ja lisääntynyt tieto auttaa yhteistyöhalukkuuden kanssa. Tämä koituu pitkällä tähtäimellä perheen parhaaksi. (Johansson & Berg 2011, 92.)

3.2 Kirkkojen ja seurakuntien perhetyö

Kirkkohallitus hoitaa kirkon ja seurakuntien yhteistä toimintaa, taloutta ja hallintoa. Kirkkohallituksen toiminnallisessa yksikössä toimii kasvatus- ja perheasiat (KKP) omana asiantuntija- ja yhteistyöyksikkönään. KKP kehittää lasten, nuorten, perheiden ja parisuhteiden parissa tehtävää työtä.

Kirkon ja seurakunnan perustehtävänä on olla läsnä ihmisten elämässä. Jotta tämä toteutuisi mahdollisimman hyvin, seurakunnan on tiedostettava ympäristön mahdollisuudet, uhkat ja muutokset. Luottamus perustehtävään luo hyvät lähtökohdat suunnittelulle ja toteutukselle. Haasteita suunnittelulle ja toteutukselle tuo, että seurakuntalaiset ovat pohtineet kirkkoon kuulumisen perusteita. Joka neljäs seurakuntalainen kokee, että kirkko ei anna vastauksia heidän moraalisiin ja perhe-elämän kysymyksissä, eikä myöskään hengellisissä kysymyksissä. Eniten kirkkokriittisyyttä kokee vähätuloiset ja opiskelijat, koska he kokevat myös yhteiskunnan eriarvoistavana paikkana. (Enbuske ym. 2004, 7; Sorsa 2016, 188.)

Sorsa (2016) artikkelissaan toteaa, että perinteisten uskontojen asemaa ovat yhteiskunnassa muuttanut uskonnon ja kansallisuuden etäännyminen toisistaan. Kirkkojen jäsenmäärän lasku on tästä seuraus, koska jäsenyys on nyt enemmän oman tietoisemman hengellisen ja ideologisen valinnan tulos. Suurin osa suomalaisista eivät koe olevan uskonnollisia, mutta kokee kuitenkin kristilliset perinteet ja kirkon valtaosin myönteisesti. (Sorsa 2016, 188-189.) Vuonna 2017 aikana kirkosta on eronnut 52 296 seurakuntalaista ja kirkkoon liittyneitä 16 492 uutta seurakuntalaista. (Tilastotietoa. Kirkon tiedotarkisto.)

Kirkon perhetyön perusta lähtee Raamatun ihmiskuvasta ja elämäkäsituksesta. Ihminen on arvokas, koska Jumala on luonut hänet. Aikojen alusta lähtien ihminen on sitoutunut perheeseen ja parisuhteeseen sekä luotu yhteyteen toisten ihmisten kanssa. Aikuisten tehtävänä on lapsista huolehtiminen, kasvun tukeminen ja ohjaus. Raamatussa yhteisöön kuuluminen on itsestään selvä asia. (Minäkö perhetyön tekijä? 2009, 5.)

Kirkon kasvatustyössä perhenäkökulma on ollut tärkeä jo pitkään. Lapsi- ja perhetyön tutkinto tarjoaa osaamisen ja valmiudet perhelähtöiseen työhön myös päivähoiton lastenohjaajan työhön, mutta seurakunnassa vastuu laaja-alaisesta perhetyöstä kuuluu kaikille seurakunnan työntekijöille. Yhteistyöhön tarvitaan kaikkien osaamista. (Minäkö perhetyön tekijä? 2009, 3.)

Kirkon perhetyön lähtökohtana on ottaa huomioon perheen tarpeet. Toisena lähtökohtana on, että perhe on aina jollain tavoin mukana, vaikka perhetyössä kohdattaisiin vain yksi ihminen. Kirkon perhetyö on perhelähtöistä, jossa ajatellaan perheiden tarpeiden olevan tärkeitä, oli ne sitten sosiaalisia, psyykkisiä tai hengellisiä. (Minäkö perhetyön tekijä? 2009, 28.) Kirkon perhetyö käsittää laajasti kaikkea seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa, joka tukee ja vahvistaa perheiden jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa, keskinäistä kunnioitusta ja välittämistä, hengellistä elämää ja yhteyttä seurakuntaan. (Minäkö perhetyön tekijä? 2009, 7.)

Seurakunnan perhetyön tärkeäksi tehtäväksi on määritelty vanhempien rinnalla kulkeminen, sillä kasvatustehtävä on yhteinen. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa täytyy näkyä perheen eri-ikäisten tarpeet ja toiveet sekä perheiden arkitodellisuutta on

kunnioitettava. Jokaisen kirkon työntekijän tulee tehdä omaa työtään perhelähtöisesti. (Lapset seurakuntalaisina 2013, 5-6, 10-13.)

Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon Lapset seurakuntalaisena – (2013) julkaisun mukaan lapsen tärkein kasvuympäristö on koti ja perhe. Lapsen läheiset ihmiset ja vanhemmat ovat tärkeimmässä roolissa lapsen identiteetin, hyvinvoinnin, arvojen ja asenteiden kehittymiselle. Turvallinen kiintymyssuhde lapsen ja vanhemman välillä on pohjana lapsen jumalasuhteelle.

Seurakunnat ovat eri vaiheissa perhelähtöisen työn kehittämässä. Perhetyötä olisi hyvä kehittää tietyillä osa-alueilla, jotta perhetyössä pystyttäisiin menemään eteenpäin. Seurakunnissa on erilaisia ratkaisuja siinä, miten perhetyötä tehdään. Kirkon perhetyön tavoitteena on, että kaikilla seurakunnilla olisi hyvä olla yhteinen perhetyön suunnitelma ja tähän nimetty perhetyöntekijä ja perhetyön tiimi. Työalat ylittävällä yhteistyöllä ja verkostoitumisella toteutetaan hyvää perhetyötä. Jokaisen työntekijän on kehitettävä omaa työtään perhelähtöisemmäksi. (Minäkö perhetyön tekijä? 2009, 30.)

Seurakunnassa tehdään myös sekä ennaltaehkäisevää perhetyötä ja korjaavaa perhetyötä, esimerkiksi perheneuvontaa perheasianneuvottelukeskuksessa. Osa tästä perhetyöstä on myös yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Perheasianneuvottelukeskuksessa käsitellään perheeseen, parisuhteeseen ja yksilön elämään liittyviä kysymyksiä. Näin perhe saa apua ristiriitatilanteissa ja vanhemmat tukea parisuhteeseen. Tämä auttaa perheitä löytämään toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia ja näin pääsemään hankalasta elämänvaiheesta eteenpäin. Parisuhteen tukeminen on paras tapa edistää lapsen hyvinvointia, jos vanhemmilla on keskinäisiä riitoja. Lapsuuden kokemuksista lapsi luo omaa kuvaa itsestään ja arvostaan. (Kirkon perheneuvonta. Perheasiankeskus; Kohtaaminen kantaa 2017, 21.) Myös yksittäiset seurakunnat ovat panostaneet perhe- ja parisuhdeasioihin, kuten netissä toimivaan parisuhdeneuvolaan ja vanhemmille lasten haastaviin kehitysvaiheiden tukemiseksi ryhmiä ja kursseja.

Kirkon perheneuvonnan suuntaviivoina vuoteen 2022- julkaisussa on kirjattu tavoitteeksi toimiva yhteistyö eri toimijoiden kanssa. LAPE- hankkeella ja perhekeskustoimintamallilla on vaikutusta kirkon myös perhetyöhön. Kirkko on aktiivisesti mukana muutoksessa, koska kirkon perheneuvonta on tärkeä osa lapsille ja perheille suunnattua palvelupakettia.

Monialaisella yhteistyöllä on tarkoitus turvata lasten etua, tukea parisuhteita ja vanhemmuutta jo ennalta ja viipymättä. (Kohtaaminen kantaa 2017, 22.)

3.3 Seurakunnan lapsiperhetoiminta ja palvelut

Kasteessa alkanutta seurakuntayhteyttä vaalitaan varhaislapsuuden ajan. Kirkon näkökulmasta tämä alkaa kasteesta ja päättyy kouluun siunaamiseen. Kastetilaisuus on erityinen mahdollisuus kohdata perhe, isovanhemmat ja kummit. Seurakunnan työntekijät yhdessä kohtaavat ja tukevat pikkulapsiperheitä erilaisissa tilanteissa, toiminnoissa ja elämänvaiheissa. Seurakunnan yhteydenpidon muotoja vauvaperheeseen ovat vauvakirkot, kummikirkot, kutsut seurakunnan toimintaan, syntymäpäiväonnittelut ja seurakunnassa järjestettävät syntymäpäiväjuhlat. (Sakasti i.a.)

Seurakunnan järjestämä perhekerho on lapsiperheen matalan kynnyksen vertaisryhmä, joka antaa eväitä jaksamiseen ja kasvatuksen haasteisiin. Perhekerhossa voi luontevasti keskustella ja saada tukea kristillisen kasvatuksen kysymyksiin. Perhekerho sisältää erilaista tekemistä, teemojen käsittelyä sekä yhdessäoloa samassa elämäntilanteessa olevien kanssa ja antaa vaihtelua arkisen aherruksen keskellä. (Sakasti i.a.)

Seurakunnan varhaiskasvatuksen lähtökohtana on yhteistyö perheen kanssa. Näin toteutetaan kasteessa saatua yhteistä kasvatus- ja opetustehtävää. Perheen kanssa yhteistyö toteutuu kohtaamisina, keskusteluina, perheitä tai vanhempia kokoavassa toiminnassa, jumalanpalveluelämässä ja tukena lapselle tai perheelle perheneuvonnan tai diakonian piirissä. Seurakunnan varhaiskasvatuksessa tehdään paljon yhteistyötä muiden paikkakunnan varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa. (Sakasti i.a.) Päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmassa (Vasu2017) mainitaan seurakunnat yhtenä kuntien varhaiskasvatuksen yhteistyökumppanina. Tämä on seurakunnalle merkittävä asia, että yhteistyö seurakunnan kanssa on kirjattu tähän varhaiskasvatuksen suunnitelmaan. Seurakuntaa tämä velvoittavuus koskee yhteistyön näkökulmasta. Seurakunnan omassa toiminnassa pyritään noudattamaan Vasun periaatteita. Tämä on tärkeää yhteistyön ja toiminnan kannalta. (Sakasti i.a.)

Kirkon kasvatustyön keskeisenä osana on ollut koululaisten aamu- ja iltapäiväkerhotoiminta, mutta tämä on muuttunut osassa kunnissa. Nykyään kunnat saavat itse päättää aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan järjestämisestä, toisen kunnan kanssa yhdessä tai hankkia palvelut yhteisöltä, järjestöltä tai seurakunnalta. (Aamu- ja iltapäivätoiminta. Opetushallitus.) Seurakunnat järjestävät kuitenkin osassa kunnista aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa yhteistyössä kuntien kanssa. Tässä toiminnassa painottuvat lapsesta välittäminen, yhteistyö perheiden kanssa, kristillinen kasvatus sekä monipuolinen ja laadukas toiminta. On myös seurakuntia, jotka omakustanteisesti järjestävät paikkakunnan koululaisille aamu- ja iltapäivätoimintaa. (Sakasti i.a.)

Peruskouluista 90% tekee yhteistyötä seurakuntien kanssa. Seurakunnan tehtävänä on tukea ja edistää oppilaitoksissa tapahtuvaa arvokasvatusta ja laaja-alaista sivistystä sekä tukea hengellistä, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Yleissivistävässä opetuksessa edetään opetussuunnitelman mukaan, koulu kantaa siitä pedagogisen vastuun. Yhteistyön muotoja ovat koulujen jumalanpalvelukset, päivänavaukset, konsertit, oppituntivierailut, koulukummitoiminta, leirikoulu, retki- ja leiryhteistyö, kerhotoiminta ja teemakurssit. Vanhempainilloissa ja opettajien koulutuspäivissä on myös seurakunta ollut mukana. Kunnan ja seurakunnan väliseen yhteistyöhön suositellaan sopimusta. (Koulu ja kirkko i.a.)

Useimmilla paikkakunnilla toimii myös useita yhdistyksiä, joilla on laajaa yhteistyötä seurakunnan kanssa. Tämänlaista yhteistyötä pitäisi lisätä ja selvästi tehostaa. Useilla paikkakunnilla yhdistyksien kanssa toteutuva yhteistyö on kiinteästi liittynyt nuorisotyöhön. (Enbuske ym. 2004, 111.)

Kirkoilla on myös paljon vapaaehtoistyötä. Kirkon näkemys onkin, että toiselle annettava apua on pystyttävä antamaan muutenkin kuin vaan palkkatyön välityksellä. Ammatillaisen antaman avun lisäksi täytyy auttaa toista ihmistä ilman taloudellista korvausta. Kirkossa tätä toimintaa on kutsuttu lähimmäisenä olemiseksi. Vapaaehtoinen vastuu on kirkon tärkeä arvopohja. Ilman seurakuntalaisten omaehtoista panosta ei kirkkoa olisi. Kirkko toimii pääasiassa seurakuntalaisten varassa. (Möttönen & Niemelä 2005, 69.)

3.4 Neuvolatyö perheen tukena

Tänä päivänä suomessa on laaja ja toimiva, lähes kaikki perheet tavoittava äitiys- ja lastenneuvolat. Neuvola ovat lapsiperheitä tukeva palvelujärjestelmä, jonka tavoitteena on tuottaa lapsille ja perheille hyvinvointia. Yhteistyötä on tehty sosiaali-, opetus- ja kasvatustyössä lasten vanhempien kanssa kautta aikojen, mutta yhteistyön suunta, määrä ja laatu ovat muuttuneet ajan saatossa. Tänä päivänä myös lainsäädäntö velvoittaa toimimaan yhteistyössä perheiden ja muiden tahojen kanssa. (Määttä & Rantala 2010, 15.) Myös hallituksen LAPE-hankkeen ideana on, että perheitä kuunnellaan ja heidän tarpeisiin vastataan mahdollisimman moniammatillisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Neuvolatyö on perusterveydenhuollon keskeinen osa ehkäisevää ja terveyttä edistävää toimintaa. Kunnat ovat velvollisia tarjoamaan kaikille perheille suunnitelmalliset ja saman tasoiset neuvolapalvelut. Palvelut koostuvat määräaikaista terveystarkastuksista ja neuvonnasta, näissä tulisi huomioida yksilön ja perheen tarpeet. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö valmistelee ja antaa suosituksia neuvolatyöstä. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto taas parantaa valvonnan keinoin oikeusturvan toteutumista ja palvelujen laatua. Äitiys- ja lastenneuvolatoimintaa tutkii ja kehittää Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Lastenneuvoloiden perustavoitteena on, että lasten fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä perheiden hyvinvoinnin paraneminen sekä perheiden väliset terveyserot kaventuisivat, varsinkin erityistä tukea tarvitsevissa perheissä. Tavoitteena on, että seuraavan sukupolven terveyden ja vanhemmuuden voimavarat olisivat paremmat kuin nykyisten. Kunta- ja yhteiskuntatasolla neuvoloiden tavoite on tuntea kunnan lapsiperheiden palvelut sekä perheitä koskeva suunnittelu ja päätöksenteko. Tärkeänä osana myös seurata ympäristön ja yhteisön turvallisuutta, lapsi- ja perhemyönteisyyttä sekä edistää lasten ja perheiden hyvinvoinnin huomioon ottamista kunnissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 21-22.)

Neuvolatyö on perhekeskeistä ja asiakaslähtöistä toimintaa. Neuvolatyön lähtökohtana on aina lapsen etu. Työn tavoitteena on turvata jokaisen lapsen mahdollisimman suotuista kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Tämä edellyttää lapsilähtöistä työskentelyä neuvoloissa. Lapsen etu ja hyvinvointi eivät yleensä voi toteutua ilman vanhempien ja koko perheen hyvinvointia. Perhekeskeisyys tarkoittaaakin, että vanhemmat ja lapset ovat neuvoloiden

asiakkaita ja että heidän oma tietonsa ja taitonsa oman perheen asiantuntijoina on neuvolatyön lähtökohta. Myös perheen ympäristö, tottumukset, elämäntilanne ja kulttuuritaustat tulee ottaa huomioon perhekeskeisessä neuvolatyössä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 23.)

Honkasen (2008, 169-173) tutkimuksessa käy ilmi terveydenhoitajien huoli perheistä, jotka kamppailevat liian työn kanssa sekä toisaalta monen sukupolven työttömät nuoret perheet ja köyhien perheiden lisääntyminen. Terveydenhoitajat näkevät työssään entistä enemmän avuttomia tai uupuneita vanhempia, lisääntyntä perheiden päihteidenkäyttöä, perherakenteiden muutoksia, perheväkivallan tunnistamisen vaikeutta ja vanhemman mielenterveysongelman heijastuksia psyykkisesti lapseen. Tämä koskee kaikkia lapsien ja perheiden parissa työskenteleviä. LAPE-hankkeen haasteena onkin, miten toteutetaan kunnissa perhekeskuspalvelut niin, että se tavoittaa kaikenlaisissa ongelmissa olevat perheet.

Vanhemmuuteen kasvu voi olla hidasta, perheiden monimuotoiset pari- ja perhesuhteet sekä monimuotoiset elämäntilanteet korostavat asiakaslähtöisyyden ja yksilöllisyyden mukaista toimintaa neuvolassa. Vanhempien kasvua uuteen rooliinsa tuetaan neuvolan terveydenhoitajan ja moniammatillisen työryhmän voimin järjestämällä vastaanottotoiminnan lisäksi muun muassa perhevalmennusta. Myös muuta vertaisryhmätoimintaa järjestetään sekä ammattihenkilöiden että vapaaehtoisten ohjaamana. (Armanto & Koistinen 2007, 22.)

Neuvolassa vanhemmat saavat tietoa ja tukea vanhemmuuteen, kasvatukseen ja parisuhteeseen liittyvissä asioissa jo ennen lapsen syntymää ja syntymän jälkeen. Vanhempainryhmissä vanhemmat tutustuvat toisiinsa samassa elämäntilanteessa oleviin ja näin syntyy vertaistoimintaa, ystävyyttä ja arjen yhteisöllisyyttä. Nämä yhteistyöt jatkuvat lasten kasvaessa ja vanhempien tuttavuuksissa on hyötyä myös päiväkodeissa ja kouluissa. Ensisijaisesti seurakunta ja järjestöt ovat vertaisryhmien vetämisen osajia. (Viitala ym. 2008, 3.)

Neuvolan tehtävänä on edistää lapsiperheiden yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä ja vertaistuen hyödyntämistä. Näin olla tärkeänä osana perheiden keskinäistä yhteistyötä ja toistensa tukemista. Yhteisöllisyys ilmenee parhaimmillaan kollektiivisen vastuuna

lapsista. Neuvolan ja perhepalveluiden tehtävänä on järjestää perheiden vertaistuen saanti kunnissa. Neuvola voi kannustaa myös muita tahoja järjestämään vertaisryhmiä perheille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 24.) Joillakin paikkakunnilla seurakunnat ovat mukana neuvolatoiminnassa tai odotusaikaan liittyvässä ryhmätoiminnassa (Sakasti i.a).

Yhtenä neuvolatyön päämääränä on kaventaa terveyseroja ja näin tukea ja lisätä yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Neuvolatyö, toimintatavat ja niiden työmenetelmät perustuvat aina saatavilla olevaan tietoon. Jos tieto muuttuu, niin muuttuvat myös menetelmät ja toimintatavat. Neuvolatyön terveyttä edistävästä ja ehkäisevästä työn vaikutuksista on näyttöä. Vuonna 2002 perustettu Neuvolatyön kehittämis- ja tutkimuskeskus kehittää ja juurruttaa näyttöön perustuvia neuvolatyön toimintakäytäntöjä. Neuvolatyössä on kuitenkin tunnistettava asiakkaan tai perheen yksilölliset tiedon, tuen ja avun tarpeet ja toimittava sen mukaisesti. (Armanto & Koistinen 2007, 23-24.)

4 YHTEISTYÖ

4.1 Yhteistyön määrittelyä

Yhteistyö käsitteenä tarkoittaa, että on yhteinen tehtävä ja työ, joka tulee suorittaa, tehdä päätös tai ratkaista ongelma. Yhteistyössä etsitään uusia näkökulmia ja ratkaisuja yhdessä keskustellen. Moniammatillisuus taas tuo yhteistyöhön mukaan useita osaamisen ja tiedon näkökulmia. Pohjimmiltaan kysymys on yhteistyöstä, jota hallinnollisissa päätöksissä, suunnittelussa ja päivittäisten ongelmien selvittämisessä. Keskeistä moniammatillisessa yhteistyössä on, että kuinka saada kaikki osaaminen ja tieto yhteen. Näin saadaan kokonaisvaltainen ymmärrys ja käsitys ongelmasta. Sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä moniammatillinen yhteistyö käsitetään eri asiantuntijoiden työskentelynä, jossa otetaan huomioon asiakkaan kokonaisuus. (Isoherranen 2005, 13-16.)

Yhteistyötä on tutkittu paljonkin eri näkökulmista vuosikymmenien ajan. Yhteistyön tutkimuksia ja tutkijoita mahtuu vuosikymmeneen paljon. Yhteistyön käsitys, ajatus ja tarpeellisuus ei ole kadonnut vuosien saatossa. Opinnäytetyössäni pyrin kuitenkin käyttämään 2010-luvun yhteistyön tutkimuksia. Kaarina Isoherranen on tutkinut paljon tutkimuksissaan yhteistyötä (2004, 2005, 2008) ja 2012 väitöskirjassaan ”Uhka vai mahdollisuus –moniammatillista yhteistyötä kehittämässä”. Isoherranen tutkinut paljon varsinkin moniammatillista yhteistyötä työyhteisöissä. Hänen tutkimuksien pääpaino on asiantuntijoiden, työryhmien ja tiimien yhteistyössä sosiaali- ja terveysalalla. Muita yhteistyön tutkijoita ja kirjoittajia ovat Johansson, Monica & Berg, Leif (2011) kirjassaan ”Opastava yhteistyö perheiden kanssa” käsittelee perheen kanssa käytävää yhteistyötä, kun joku perheestä sairastuu. Kirjassa annetaan ammattilaisille työkaluja ja yhteistyön menetelmiä perhetyössä työskenteleville. Pärnä Kaarina (2012) väitöskirjassaan ”Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina” oli tutkinut yhteistyötä prosessina moniammatillisuuden näkökulmasta. Hän on myös keskittynyt työyhteisöihin ja väitöskirjassaan tutki lapsi- ja perhepalvelujen toteutumista hankkeen osalta, joka koski lapsiperheiden varhaisen tukemisen muotoja. Lähtökohtana oli perheet asiakkaina. Aira, Annaleena (2012) on myös tutkinut ja tehnyt väitöskirjan yhteistyöstä ”Toimiva yhteistyö: Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot”, jossa tarkastellaan luottamuksen ja vuorovaikutuksen

merkitystä yhteistyölle. Väitöskirjassa selvitetään vuorovaikutuksen prosesseja, jotta voitaisiin löytää tyypillisiä yhteistyön haasteita.

Häkkilä, Katja & Tourula, Marjo (2013) ovat yhteistyöhön liittyen toimittaneet kirjan ”järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä”. Kirja käsittelee kunnan ja järjestöjen yhteistyötä, kun mietitään kunnan hyvinvoinnin kehittämistä. Häkkilän ja Tourulan (2013) artikkelissa tulee esille työkaluja uuteen tapaan tehdä verkostoyhteistyötä. Liukko, Jyri & Kuuva, Niina (2015) tarkastelevat tutkimuksessaan työkykyongelmien hallintaa ja käsittelevät yhteistyön toimivuutta toimijoiden välisen kommunikaation ja tiedonkulun näkökulmasta. Tutkimuksessa on yhteistyön kehittämisen ajatus.

Myös Övretveit (1995) klassikkokirjallaan (*Coordinating Community Care: Multidisciplinary teams and care management 1993*) on tuonut jo 1990-luvun Iso-Britanniasta tietoa yhteistyöstä työyhteisöissä ja tiimeissä. Silloin Iso-Britanniassa oli käynnissä sosiaali- ja terveysalan uudistukset. Tutkimushankkeiden kautta saatiin tietoa, että kun tutkimusprosessi suunnitellaan, tunnistetaan ja keksitään yhdessä, niin prosessi on mahdollista ottaa käyttöön käytännössä. Kirja on käännetty myös suomeksi ”Moniammatillisen yhteistyön opas”.

Leena Huhanantti (2008) taas pohtii artikkelissaan, miten lapsiperheille suunnattu järjestöjen ja kuntien yhteistyö kehittyy Voimaperhe-hanke toiminnan kautta. Tässä toimijoiden yhteistyön kehittämistyön tavoite löydettiin kuuntelemalla alueen perheiden yhteisöllisiä ja yksilöllisiä tarpeita kuunnellen. Yhteisen tekemisen kautta vahvistettiin lapsiperheiden voimavaroja sekä osallistumis- ja toimintamahdollisuuksia luomalla matalan kynnyksen toimintaa lähelle perhettä ja lasta. (Häkkilä ym. 2013, 114.)

Ilman yhteistä tavoitetta yhteistyö ei toteudu eikä mikä tahansa yhdessä työskentely ilman tavoitteita ole vielä yhteistyötä. Tavoitteet voivat olla määriteltyjä, lausuttuja tai ne voivat olla kontekstista riippuen monenlaisia. Yleensä ne ovat jonkun ongelman ratkaisu tai uuden luominen. Yhteistyö on vapaaehtoinen toimintatapa, jonka yhteistyön osapuolet omalla toiminnallaan valitsevat tai jättävät valitsematta. Yhteistyörakenteet eivät vielä takaa yhteistyötä vaan edellyttää osapuolten aktiivista panosta. (Aira 2012, 45.)

Yhteistyön osapuolten panos voi olla erilainen, mutta tätä toimintaa ei voida kutsua yhteistyöksi. Tällöin yksi osapuoli tekee työn ja muut nauttivat tuloksista. Yhteistyöprosessi toteutuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja edellyttää kaikkien osapuolten panosta yhteistyöhön. Vuorovaikutus ihmisten välillä muokkaa, luo ja ylläpitää yhteistyöprosessia. On kuitenkin mahdollista, että eri puolella työskentelevät ihmiset toteuttavat yhteistä tavoitetta, vaikka heidän välillään ei olisi vuorovaikutusta. Tämäkin on yhteistyötä, vaikka tästä yhdessä tekeminen puuttuu. (Aira 2012, 45-46.)

Toimivaksi yhteistyötä voidaan kutsua, kun yhteistyö on kaikille osapuolille sopivaa ja tavoitteita toteuttavaa. Toimivalle yhteistyölle ei kuitenkaan ole asetettu mitään selkeitä periaatteita. Työelämässä yhteistyön oletetaan olevan tuloksellista. Toimivaa yhteistyötä onkin hyvä tarkastella saavutettuja tuloksia arvioiden. Yhteistyötutkimuksien perusteella voidaan todeta, että toimiva yhteistyö tuottaa tuloksia. Tämä tulee esille yhteistyön osapuolten käyttäytymisessä, tyytyväisyydessä ja asenteessa. Tulokset voivat olla konkreettisia ja abstrakteja tuloksia. Yhteistyön tuloksia tulisi tarkastella asetettujen tavoitteiden kautta ja mikäli tavoitteet eivät toteudu, tällöin yhteistyö ei voi olla toimivaa. Tuloksien, tuotoksien ja tavoitteiden toteutumisen arviointi on sitä vaikeampaa, mitä abstraktimpi tavoite on ollut yhteistyöllä tai miten yhteistyön vaikutukset ovat mitattavissa. (Aira 2012, 49-50.)

4.2 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisen yhteistyön käsite on vakiintunut Suomessa 1990-luvulla. Käsitettä käytetään varsin monimerkityksellisesti ja sitä käytetään kuvaamaan monenlaista asiantuntijoiden yhteistyön tapaa ja sitä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Moniammatillinen yhteistyö pitää sisällään monenlaisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön asiantuntijoilla on yhteinen tehtävä, ongelma ratkaistavana tai päätös tehtävänä, jotta he pääsevät tavoitteeseen. Moniammatillisuuden takia yhteistyöhön tulee mukaan monia eri tiedon ja osaamisen näkökulmia, joita kokonaisuuden rakentuminen edellyttää. (Isoherranen ym. 2008, 33.)

Moniammatillisuuden käsite on kuitenkin osittain epäselvä tai eri ihmiset ymmärtävät sen eri lailla. Moniammatillisen yhteistyön käsitteestä puhutaan, kun kuvataan erilaisia

työotteita. Voidaan puhua myös tiimeistä tai verkostoista, kun tuodaan esille moniammatillisuus. Moniammatillisuus mielletään työksi, jossa vaan ammattilaiset toimivat ja asiakas, jonka asioita käsitellään saattaa jäädä ulkopuoliseksi. Jaettu asiantuntijuus, moniasiantuntijuus tai monitahoinen yhteistyö ovat käsitteenä tulleet esille, koska niihin ei sisälly ammatillisuuden vaatimuksia ja näin vanhempi kokee olevansa tasavertainen työntekijän rinnalla. (Määttä & Rantala 2010, 160.)

Jokaisella ammattihenkilöllä on asiantuntijuuteen perustuva rooli moniammatillisessa yhteistyössä. Yhteisessä työskentelyssä asiantuntijat ovat tietoisia omista ja toisten arvoista ja työskentelytavoista. Toisen tunteminen on tärkeää, jotta tiedonsiirto olisi ongelmaton ja toimiminen olisi mahdollista. Jaetulla asiantuntijuudella tarkoitetaan asiantuntijuuden jakamista sellaisen päämäärän tai tavoitteen saavuttamiseksi, joka olisi yksin mahdotonta. (Armanto & Koistinen 2007, 23.)

Moniammatillisessa yhteistyössä pitäisi olla mahdollisuus olennaisen ja tarpeellisen tiedon kokoamiselle ja yhteisen tavoitteen rakentamiselle. Monet asiantuntijat ovat tehneet tai tekevät töitä yhdessä, mutta mahdollisesti hyvin erilaisin tavoittein, ilman yhteistä käsitystä. Keskeistä moniammatillisessa yhteistyössä on, kuinka voidaan koota yhteen ja hyödyntää kaikki tieto ja osaaminen, joka olisi olennaista kokonaisvaltaisen käsityksen saavuttamiseksi. Onnistuneen ja oleellisen tiedon kokoamiseen tarvitaan hyvät vuorovaikutustaidot. (Isoherranen ym. 2008, 33-34.)

Lockhard- Wood (2000) kuvaa moniammatillista yhteistyötä prosessiksi, jota ammattilaiset käsittelevät yhdessä yhteistä ongelmaa. Ammattilaiset ovat valmiita jakamaan tietoa ja tietämystään tasavertaisesti toistensa kanssa ja kunnioittamaan toistensa mielipiteitä. Potilaan ja asiakkaan tarpeet ovat toimintojen keskiössä. Ammattilaisten yhteistyö on suunnitelmallista. (Isoherranen 2012, 19.)

Isoherranen (2008) on määritellyt moniammatillisen yhteistyön asiakas tai potilaslähtöisenä työskentelynä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan elämän kokonaisuus ja hänen hoitopolkunsu. Eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot kootaan yhteen, näin rakennetaan yhteinen käsitys ja tapauskohtainen tavoite potilaan tilanteesta, tarvittavista toimenpiteistä ja ratkaisuksista. Asiakas/potilas tai hänen läheisensä tarvittaessa mukana keskusteluissa. (Isoherranen 2012, 22.)

Moniammatillisen yhteistyön kehitys on maailmanlaajuista ja myös yhteistyön kehittämiseen liittyvät haasteet ovat samat kaikkialla maailmassa. Kuitenkaan haasteet ja mallit eivät ole suoraan soveltavissa kaikkialle, koska jokaisella maalla on oma kulttuurinen lähtötilanne, joka vaikuttaa, miten sitä voidaan soveltaa arjen toimintaan. (Isoherranen 2012, 82-83.)

4.3 Yhteistyön haasteet

Yhteistyötaitoja pidetään tärkeinä jo varhaiskasvatuksessa ja viimeistään peruskoulussa. Niitä korostetaan työpaikkailmoituksissa ja työpaikoilla perustetaan moniammatillisia tiimejä ja kehittämishankkeita, lapsia kasvatetaan kodin ja koulun välisessä yhteistyössä, yrityksiä autetaan kansainvälistymään erilaisten toimijoiden yhteistyöllä. Yhteistyölle on avautunut uusia mahdollisuuksia viestintäteknologian kehittymisen myötä. Tällaisen vuorovaikutuksen kehittymisen myötä yhteistyö eri organisaatioiden välillä eri puolilla maailmaa on nykyisin luontevaa ja tavanomaista. Tämän on todettu lisäävän vuorovaikutuksen epämuodollisuutta ja tasa-arvoista osallistumista, joka taas tekee työskentelystä joustavampaa ja innovatiivista. (Aira 2012, 13.)

Yhteistyön laajasta yleistymisestä huolimatta yhteistyön tekemisen prosesseista tiedetään vähän. Yhteistyötä on tutkittu monella tieteenalalla ja erilaisista näkökulmista, mutta tutkimukset ovat keskittyneet yhteistyön rakenteellisten edellytysten tarkasteluun. Käytännössä osoittautuu haasteelliseksi toteuttaa, kun taas yhteistyön tekemisen ymmärtäminen auttaa yhteistyön tekijöitä ratkaisemaan yhteistyön haasteita ja saamaan enemmän hyötyä yhteistyöstä. Enemmän tutkimustietoa tarvitaan yhteistyöstä, joka on hajautunut eri paikkakunnille, eri organisaatioiden välille tai viestinnän viivästyneisyyden myötä. (Aira 2012, 12.)

Kokemukset ja monet tutkimukset ovat osoittaneet, ettei yhteistyön tekeminen ole helppoa eikä tuloksellista, eikä aina yhteistyöstä odotettuja hyötyjä tavoiteta. Yhteistyö vie myös paljon resursseja ja vaikka yhteistyötä pidetään usein myönteisenä ilmiönä, voi yhteistyöllä olla myös haitallisia seurauksia, kuten ryhmäajattelua, vapaamatkustusta ja valan keskittymistä. Yhteistyön tuloksellisuutta on vaikea ennustaa tai hallita, jos yhteistyöprosessia ei ymmärretä riittävästi. (Aira 2012, 12.)

Sosiaali- ja terveysministeriö (2004, 31) julkaisussaan kertoo, että toimivista yhteistyörakenteista on hyötyä lapsiperheille sekä kunnille. Näillä voidaan tehostaa palveluita taroituksenmukaisesti ja hyödyntää taloudellista käyttöä. Tällöin voidaan suunnata resursseja muuttuvien tarpeiden mukaan ja suunnitella eri yksiköiden yhteistyötä sujuvammaksi. Yhteistyörakenteet helpottavat ja parantavat tiedonkulkua mm. seurakuntien ja kolmannen sektorin välillä.

Järjestöjen ja kuntien yhteistyö on tärkeä kuntien hyvinvointipolitiikkaa koskeva kysymys, josta keskustellaan liian vähän. Yleensä ollaan ajateltu julkista sektoria ja kolmatta sektoria erillisinä toimijoina. Kuntien työntekijät ovat nähneet uhkana, että järjestöjen merkitys kasvaa hyvinvointipolitiikassa ja palvelujen tuottamisessa. Tämä toisi eteen luottamushenkilöelinten valta- ja vaikutusmahdollisuuksien vähenemisen. Pelätään, että hyvinvointivastuun hajaantuessa ei se ole enää kenenkään vastuulla. (Möttönen & Niemelä 2005, 5.)

Yhteistyön käynnistyminen edellyttää seurakuntien asenteiden muutosta, ja koetaankin, että se on keskeisimpiä esteitä. Itsenäisen päätösvallan korostaminen estää yhteistyömahdollisuuksien käynnistämisen. Yhteistyön tarve ei ole ollut välttämätöntä talouden näkökulmasta katsottuna. Suurten seurakuntien rooli yhteistoiminnan käynnistäjänä on kuitenkin keskeistä, koska ne ovat usein palvelujen tarjoajina pienille seurakunnille. (Enbuske ym. 2004, 103.) Hyvinvointivaltiota tulee perustaa moraalisesti ja eettisesti kestäville pohjalle. Kansalaisille on tärkeää lähiyhteisöjen sosiaalinen tuki ja ihmisten keskinäinen huolenpito. He eivät elä vain yhteiskunnan järjestämien palvelujen varassa. (Möttönen & Niemelä 2005, 6.)

4.4 Neuvolan ja seurakunnan yhteistyö

Ensimmäisiä yhteistyön askeleita neuvolan ja seurakunnan välillä on otettu perhevalmennuksen tultua osaksi neuvolajärjestelmää. 1970-luvulla synnytysvalmennus muuttui perhevalmennukseksi, jossa vanhemmat ja tuleva lapsi ajateltiin kokonaisuena perheenä. Tällöin myös valmennuksien muoto muuttui koko perheen valmistautumiseen tulevaan lapseen. (Viljamaa 2003, 37.) Perhevalmennuksella onkin pitkät perinteet neuvolatyössä ja seurakuntien työntekijät ovat kuuluneet siihen moniammatillisissa tiimeissä jo aikojen

alusta lähtien. Seurakunnan perhevalmennuksen osuus onkin liittynyt vanhemmuuteen ja parisuhteisiin liittyviin kysymyksiin. (Armanto & Koistinen 2007, 26.)

Lasten ja heidän perheidensä parissa työskentelee iso joukko toimijoita sekä julkiselta sektorilta, seurakunnasta ja kolmannesta sektorista. Myös neuvolat ovat parantaneet yhteistyötä näiden kanssa. Useimmilla paikkakunnilla kolmannen sektorin ja seurakunnan toimijat ovat mukana perhekeskus- ja perhepalvelutoiminnassa. Seurakunnat järjestävät lapsi- ja perhetyötä, yksinään ja yhteistyössä neuvolan kanssa. Seurakuntien päivä- ja perhekerhot ja lapsi-vanhempikerhot tuovat vanhemmille hengähdystauon ja vertaistuen mahdollisuuden kotona oleville vanhemmille. Neuvoloissa terveydenhoitajat suosittelevat näitä palveluja ja toimintaa vanhemmille tai toimivat yhteistyössä seurakunnan kanssa osallistumalla näihin toimintoihin asiantuntijoina. Myös seurakuntien perhe-, lapsi- ja parisuhdeasiantuntijat voivat toimia asiantuntijoina neuvoloiden erilaisissa ryhmissä. (Armanto & Koistinen 2007, 26-28.)

Myös Kirkon perheasiain neuvottelukeskus on neuvoloiden kannalta tärkeä osa perhetyötä. Neuvottelukeskuksen painopisteenä on vanhempien välien selvittely, ennaltaehkäisevä työ ja myös muiden perhetyön toimijoiden koulutus. Neuvolassa on tärkeää osata ohjata vanhempia perheasian neuvottelukeskukseen, useinkin kunnallisen perhepalvelujen ylikuormituksen ja saatavuuden vuoksi. Lasta ja perhettä tukeva yhteistyö on tärkeää, palveluja antavien verkostojen lähtökohdat ovat samat eli lasten ja perheiden tarpeisiin vastaaminen. Erilaiset vanhemmuutta tukevat ryhmät ja perhetyön kehittämishankkeet ovat edistäneet yhteistoimintaa seurakunnan ja neuvolan välillä. (Armanto & Koistinen 2007, 26-28.)

4.5 Yhteistyö perhekeskustoimintamallin toteuttamisessa

Perhekeskustoimintamallin ensiaskeleet on otettu jo noin 10 vuotta sitten PERHE-hankkeen myötä (2005-2007) monissa kunnissa. Tällöin jo ollut Sosiaali- ja terveysministeriön hankkeen tavoitteena perheiden osallisuuden tukeminen, vanhemmuuden ja parisuhteen vahvistaminen sekä yhteistyö paikallisten toimijoiden välillä. Tämä loi jo hyvän pohjan perhekeskustoiminnan kehittämiseksi. Tämän jälkeen tullut monia vaiheita hankkeissa, jotka kulkeneet KASTE-, REMONTTI-, SILTA-, PROOMU-hanke nimillä.

Nämä ovat luoneet monelle kunnalle jo pohjan perhekeskustoimintamalliin sekä edesauttaneet ja kehittäneet toimintamallia eteenpäin. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen.) Näin myös kahdessa haastatelluista kunnista, joista toinen oli pystynyt säilyttämään ja juurruttamaan perhekeskustoiminnan kunnan toiminnaksi.

Perhekeskustoiminta toimi tällöin jo monialaisesti niissä kunnissa, jotka olivat osallisena Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöiden hankkeisiin. Tällöin perhekeskustoimintaa kehitettiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, johon kuuluivat varhaiskasvatus, kasvatus- ja perheneuvola, lastensuojelu, neuvola, perhetyö, erityistyöntekijät, seurakunnat ja järjestöt. Perhekeskustoimintaan kehitettiin perheiden kohtaamispaikkoja, jotka antoivat perheille keskinäisen vertaistuen. Nämä samat toimijat ja samat toimintaperiaatteet ovat tavoitteena myös nyt LAPE-hankkeen myötä perhekeskustoiminnassa. Perhekeskustoiminnan uudelleen käyttöönotto tai sen aloittaminen vaatii kuitenkin vaihteistamista ja pitkäjänteistä suunnitelmallista työtä. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen.)

Huokunan (2008, 128-130) mukaan yhteistyön mahdollisuuksia kuitenkin olisi vielä tehtävissä esimerkiksi taloudellisen ja hallinnollisen yhteistyön osalta. Kunnan ja seurakunnan työntekijöiden virkoja voitaisiin yhdistää tai toimia samoissa toimitiloissa. Lisää kehittämisen kohteita olisi muun muassa kouluissa, kehitysvammaisten kanssa sekä perheasianneuvottelukeskuksista parissa.

Perhekeskustoimintamallin tavoitteena on tarjota tukea, toimintaa ja palveluja. Se tarjoaa palveluja kaikenikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Perhekeskus verkostoi perheiden nykyisin olevat palvelut, kuten neuvolat ja muut lapsiperheiden terveystieteiden palvelut. Tarkoituksena on myös verkostoida ja yhteen sovittaa perhetyön, perheneuvolan, lapsiperheen kotipalvelut, lapsioikeudelliset palvelut, varhaiskasvatuksen sekä järjestöjen ja seurakuntien työn. Monissa kunnissa palveluja on lähdetty kehittämään myös nuorille. Perhekeskus tuo moniammatillista apua ja tukea lasten, nuorten ja perheiden lähelle. Perheiden tukena ovat myös erityispalvelujen jalkautuva työ ja konsultaatiomahdollisuudet. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden omia voimavaroja. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2016.)

Vertaistoiminnan ja yhteisöllisyyden edistäminen on perhekeskuksien tärkeä toimintaperiaate. Toiminta on tarkoitettu kaikille ja perustavoitteena on edistää lasten hyvinvointia ja ennaltaehkäistä ongelmia ennen niiden syntymistä. Ongelmalähtöisen ajattelun sijaan tarvitaan hyvinvoinnin edistämistä asennetta ja uutta ajattelutapaa. Perhekeskuksen toiminta perustuu vuorovaikutteiseen yhteistyöhön lapsiperheiden palveluiden välillä, eri ammattiryhmien ja perheiden kanssa sekä seurakunnan, kunnan, järjestö- ja vapaaehtois-toimijoiden keskinäiseen yhteistyöhön ja kumppanuuteen. (Viitala ym. 2008, 20-22.)

Perhekeskustoimintamalli on lapsille ja perheille tarkoitettua hyvinvointia, terveyttä sekä kasvua ja kehitystä tukevat palvelujen kokonaisuus, joka sisältää myös varhaisen tuen ja hoidon palvelut. Tämä on uusi keino verkostoida nykyisin hajallaan olevia lasten ja perheiden palveluita. Ne tulisi sovittaa ne yhteen lapsi- ja perhelähtöisesti niin, että jokainen lapsi ja perhe saa tarvitsemansa tuen ja avun. Perhekeskusmalli antaa rakenteen maakuntien sote-palveluille sekä kuntien järjestämien palveluiden sekä järjestöjen ja seurakuntien toiminnalle sekä yhteistyölle. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen.)

Seurakuntien ja järjestöjen näkökulmasta perhekeskustoiminta rakentuu jo olemassa oleville julkisille palveluille. Alueellisten tarpeiden ja resurssien pohjalta toimintaa toteutetaan yhteistyössä perheiden, järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Perhekeskustoiminnan saavuttavuutta edistetään tarjoamalla monipuolista ja erilaisten perheiden tarpeiden mukaista tukea, palveluja ja toimintaa. Kirkolla on pitkä ja vahva osaaminen perheiden kohtaamisesta ja monimuotoisista perheistä. Seurakuntien perhetoiminta on tarkoitettu kaikille, ei vain kirkkoon kuuluville. (Lindqvist 2015, 1-2.)

Seurakunnat ja järjestöt ovat omissaan verkostoissaan kartoittanut sitä, mikä on perhekeskustoiminnan periaate ja lupaus. Petri Paju (2015) tiivistää omassa tutkimuksessaan perhekeskustoiminnan neljään kulmakiveen; saavutettavuus, sosiaalisuus, osallisuus ja asiantuntemus. Perhetoiminnan keskiössä ovat aina lapset ja perhe, toimijat yhdessä toimivat lapsen ja perheen parhaaksi. (Lindqvist 2015, 3.)

Toiminnan *saavutettavuus* on ensimmäinen kulmakivi. Perhekeskus on kaikille avoin ja tavoitettavissa eri elämäntilanteissa oleville perheille. Kaikilla toimijoilla tulisi olla tietoisuus toistensa tarjoamista palveluista ja toiminnoista. Tämä on tärkeä osa

saavuttavuutta, jota voidaan toteuttaa yhteisen tilan kautta ja verkostotyöllä. (Lindqvist 2015, 4.) Paju (2015) korostaa saavuttavuudella matalankynnyksen paikkoja. Tässä ajatuksena on avoimuus ja ensivaikutelma, minkä perhe saa, kun heidät kohdataan ja otetaan vastaan. Keskeistä on, että perhekeskustoiminta on yhdenvertaista kaikille perheille ja saavutettavissa kaikkialla Suomessa. Harvaanasutuilla alueilla on kehitetty kotiin vietävät perhekohtaiset palvelut, jotka voivat korvata ryhmätoimintaa. Seurakuntien tiloja kannattaa perhekeskustoiminnassa hyödyntää mahdollisuuksien mukaan. (Lindqvist 2015, 3-4.)

Perhekeskustoiminnan toinen kulmakivi on *sosiaalisuus*, joka sisältää ajatuksen perheen kohtaamisesta. Vanhemmat ja lapset löytävät vertaisia. Perhekeskuksessa on aina ihminen paikalla ja kaikille tarjotaan kokemus siitä, että on tervetullut. Kohtaaminen voi olla myös osallistavaa, tällöin asiakkaan saaminen mukaan toimintaan on tärkeää. Perheiden kuunnellaan, huomioidaan ja annetaan heille tilaa tuoda ajatuksiaan esiin, näin perheet voivat olla osallisena toiminnassa. *Osallisuuden* toteutuminen on tärkeää perhekeskuksissa. Toiminnan pitäisi pohjautua perheiden tarpeille ja toiveille. Tämä toteutuu parhaiten, kun perheet ovat mukana suunnittelussa, toteuttamassa, arvioimassa ja kehittämässä perhekeskustoimintaa. Vapaaehtoistoiminta on tärkeä osa perhekeskustoimintaa. Tämän koordinointi ja vapaaehtoisten tukeminen tulisi olla luonteva osa toimintaa. (Lindqvist 2015, 2-3.)

Perhekeskuksen antama *asiantuntemus* on lupaus perheelle laadukkaasta palveluista, toiminnasta ja tuesta. Tätä kautta perheet saavat ammatillista tukea. Tukea ja palveluja tarjoavat kunnat, järjestöt, seurakunnat ja yksityiset ammattilaiset. Tavoitteena on ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhteisten tukimuotojen tarjoaminen. (Lindqvist 2015, 3-4.)

Perhekeskustoimintaa kehittäessä ja toteuttaessa tulee sopia toiminnan käytännöt ja miten sisältöä toteutetaan. Yhteistyön rakenteiden ja kumppanuuden sääntöjen tulisi olla selvät ja yhdessä sovitut. Yhteistyön täytyisi myös toteutua laajasti myös kunnan palvelujen sisällä. Lainsäädäntökin korostaa, että miten neuvoloiden, terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, kouluterveydenhuollon sekä oppilashuollon tulisi edistää lapsen ja nuoren kehitystä, kasvua ja hyvinvointia sekä tukea perheitä ja vanhemmuutta. (Lindqvist 2015, 2-3.)

Toimivassa perhekeskustoimintamallissa yhteistyötä edellytetään myös kuntien liikunta-, sivistys-, kulttuuri-, kaavoitus ja liikennejärjestelyiden kanssa, koska nämä ovat myös lapsiperheiden terveyttä ja hyvinvointia edistävien palveluja. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusprosessi

Tarkoituksena opinnäytetyössäni oli miettiä seurakunnan ja neuvolan välistä yhteistyötä LAPE-hankkeen perhekeskuksissa. Miten ne oli saatu toteutumaan ja miten yhteistyötä rakennetaan. Miten perheet saavat LAPE-hankkeen myötä yhtenäiset palvelut.

Tutkimukseni aihe muodostui Kirkkohallituksen Perhelähtöisen työn kehittämistyöryhmän tekemästä Kirkkohallituksen webropol-kyselystä. Kehittämistyöryhmän tavoitteena oli tuottaa päivitetty versio ”Minäkö perhetyön tekijä”- asiakirjasta. Kyseinen asiakirja on ollut seurakuntien käytössä vuodesta 2009 lähtien. Työelämän yhteistyökumppanina toimi Kirkkohallituksen perhe- ja parisuhdetyön asiantuntija Minna Tuominen.

Kysely lähetettiin 2.8.2017 valtakunnallisesti kaikille seurakuntien perhetyötä tekeville. Yhteensä eri ammattiryhmien vastaajia oli 427. Seurakunnan työntekijöiden yhteistyön kysymyksen vastauksesta kävi ilmi, että vastaajat kokivat vähiten yhteistyötä olevan urheiluseurojen, sosiaalitoimen, muiden uskonnollisten yhteisöjen ja neuvoloiden kanssa. Näistä valikoitui tutkimukseni aiheeksi seurakunnan ja neuvoloiden välinen yhteistyö. Koin tämän aiheen itselleni sopivaksi terveydenhuollon työkokemuksen ja asiantuntijuuden takia.

Tutkimukseni oli kvalitatiivinen ja tarkoituksena oli selvittää yhteistyön mahdollisuuksia, haasteita seurakunnan ja neuvolan välillä LAPE-hankkeessa. Toteutin tutkimuksen haastattelemalla kuntien seurakunnan ja neuvolan työntekijöitä. Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä ovat seurakunnan ja neuvoloiden välisen yhteistyön haasteet?
2. Miten saadaan toimijoiden välinen yhteistyö rakentumaan perhekeskustoiminnan yhteistyössä?
 - Mitkä asiat mahdollistavat yhteistyön perhekeskushankkeessa?
 - Millainen rooli perheillä on ollut perhekeskustoiminnan suunnittelussa?

Opinnäytetyö prosessi alkoi syksyllä 2017 valitsemalla opinnäytetyön aiheen. Sain tiedon Kirkkohallituksen perhetyön webropol-kyselystä ja näin muotoutui opinnäytetyön aihe. Varsinainen opinnäytetyön suunnitelma palautettiin 9.12.2017. Tämän jälkeen otin yhteyttä 15 kunnan seurakuntiin ja neuvoloihin. Tutkimukseen mukaan lähteneeltä kolmelta (3) kunnalta hain tutkimusluvut. Kun olin saanut tutkimusluvut, kävin sopimaan haastattelujankohtia haastatteluihin osallistujien kanssa. Haastattelujen ajankohtien sopiminen venyi syystä ja toisesta. Lopulta sain haastateltua kuutta (6) seurakunnan ja neuvolan työntekijää touko- ja kesäkuun aikana. Haastattelujen jälkeen aloin heti työstämään aineistoa litteroinnilla. Sen jälkeen pääsin käsiksi aineiston analyysivaiheeseen. Varsinaisten tulosten kirjoittaminen alkoi heti, kun aineisto oli valmis. Tutkimusprosessi on kuvattu kuviossa 1.

Kuvio 1. Tutkimusprosessin aikataulu ja eteneminen

5.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyöni aineiston keruun menetelmänä oli yksilöhaastattelut, tarkemmin asiantuntijahaastattelut. Haastattelin kolmessa eri kunnassa perhetyöntekijöitä seurakunnasta ja neuvolassa terveydenhoitajia, joissa yhteistyö oli toimivaa seurakunnan ja eri toimijoiden välillä. Ajatuksena oli haastatella myös perhetyön toimijoita sellaisilla paikkakunnilla, jossa seurakunnan ja neuvolan välinen yhteistyö ei toimi, LAPE-perhekeskustointi oli vasta hyvin alussa tai yhteistyöhön liittyi muita haasteita. Näin ei kuitenkaan toteutunut, koska kaikki haastatteluihin osallistujat kokivat seurakunnan ja neuvolan välisen yhteistyön hyvänä tai suurilta osilta ainakin toimivana.

Ollessani yhteydessä sähköpostilla kaiken kaikkiaan 15 seurakuntaan ja neuvolaan, sain kolme kieltävää vastausta. Kieltäytymisen syiksi mainittiin yhteistyön toimimattomuus tai vasta alkuvaiheessa oleva LAPE-hanke. Näissä kunnissa työskentelevät asiantuntijat kokivat, ettei heillä ollut annettavaa tutkimukseeni yhteistyöhön liittyen. Kaksi kuntaa eivät pystyneet osallistumaan kiireen takia. Muut eivät vastanneet yhteydenottoihin. Sain haastatteluun kolmesta kunnasta seurakunnan perhetyöntekijöitä, jotka olivat

esimiesasemassa ja neuvolan terveydenhoitajia yhteensä kuusi haastateltavaa. Kaikki haastateltavat kolme kuntaa olivat pieniä tai keskisuuria, asukasluvultaan noin 19000-38000.

Kaikkien näiden kolmen kunnan yhteistyö seurakunnan ja neuvoloiden välillä oli alkanut noin 30 vuotta sitten, kun perhevalmennukset oli otettu käyttöön ja seurakunta ollut siinä osana melkein alusta asti. Myös muuhun seurakunnan ja neuvoloiden väliseen yhteistyöhön oli kiinnitetty huomiota erilaisissa yhteistyöhankkeissa, mitä näistä kunnissa oli ollut aiemmin. Yhdessä haastateltavassa kunnassa perhekeskustoiminta oli ollut jo pitkään toiminnassa ja saanut alkunsa noin 10 vuotta (v. 2007) sitten PERHE- hankkeen myötä, jossa kehitettiin lapsi- ja perhepalveluita. Toisessa kunnassa myös perhekeskustoiminta sai alkunsa perhekeskushankkeen myötä, mutta hankkeen loputtua perhekeskustoiminta ei juurtunut kunnan toimintaan. Tämän kunnan yhteiset hankkeet ovat olleet kunnan toimijoiden yhteistyön perustajina ja kehittäjinä. Yhdessä kunnassa tällaista perhekeskushanketta ei ole ollut.

Tutkimukseen osallistuneiden haastatteluissa esiin tulleet asiat raportoidaan tutkimuksessa tavalla, jossa yksittäisiä henkilöitä tai muita yksilöityjä tietoja ei voi tunnistaa. Myös äänitallenteet hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Jokaiselta haastateltavalta on myös tarkastettu, saako heidän kunnan nimeä käyttää tutkimuksessa. Yksi kolmesta kunnasta antoi tähän luvan, päädyin kuitenkin tasavertaisesti nimeämään alla olevan kaavan (kuvio 2) mukaan, koska kunnan koon ja sijainnin perusteella on kunta tunnistettavissa ja näin myös kunnan työntekijät. Tutkimukseen osallistuminen on ollut jokaiselle haastateltavalle vapaaehtoista.

KUNTA	SEURAKUNTA	NEUVOLA
Kunta 1	SK1 = 1 haastateltu	
Kunta 2	SK2 = 1 haastateltu	TH2 = 1 haastateltu
Kunta 3	SK3 = 1 haastateltu	TH3, TH4 = 2 haastateltu

Kuvio 2. Haastatteluiden jakauma. SK= Seurakunnan työntekijä, TH= Terveydenhoitaja.

Kerroin kaikille haastateltaville aluksi sähköpostitse opinnäytetyöni tarkoituksesta ja tavoitteista. Haastattelutilanteessa vielä uudestaan kävin läpi heidän halukkuutensa osallistua haastatteluun ja samalla allekirjoitimme kirjalliset luvat. Kerroin haastattelun luottamuksellisuudesta, haastattelun kulusta, äänittämisistä, litteroinneista (tekstimuotoon kirjoittamisesta) sekä haastattelumateriaalin hävittämisestä opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Kerroin myös, että kaikilta haastateltavilta pyydetään ennen haastattelua kirjallinen suostumus haastatteluun (ks. liite 1). Jos haastateltavalla oli jotain kysyttävää, oli se mahdollista puhelimitse, sähköpostitse tai haastattelutilanteessa. Kaikki ilmaisivat halukkuutensa osallistua haastatteluun. Haastattelut toteutin haastateltavien työpisteissä, joka oli seurakunnan tai neuvolan tiloissa. Yhden kunnan haastattelun toteutin puhelimitse pitkän matkan takia. Haastatteluajat sovin haastateltavan tai haastateltavien esimiehen kanssa.

Käytin haastattelulomaketta (ks. liite 2), jonka mukaan etenin haastattelussa. Haastattelulomaketta jo tehdessä minun täytyi muistaa tiedon tarpeellisuus ja kenelle haastattelulomaketta olin tekemässä. Myös että, saanko vastauksista keskeistä tietoa tarpeeksi tutkimuskysymyksiin eli haastattelulomakkeen täytyi olla harkittu kokonaisuus. Haastattelulomaketta tehdessä täytyi miettiä myös haastattelun kestoa. Alussa kysymyksiä miettiessä piti tukeutua tutkimusongelmiin ja kysymyksiin, jotta pystyin arvioida asioiden tärkeyttä. Haastattelujen kesto vaihteli 45 minuutista puoleen toista tuntiin.

Haastattelun hyvinä puolina oli, että sain vastaukset heti ja haastattelutilanne oli ennalta sovittu tilanne ja siihen varattu aika oli intensiivinen. Haastattelut pysyivät ennalta laadituissa kysymyksissä ja aiheissa. Toiset haastateltavat kertoivat syvemmin oman kunnan yhteistyön historiaa ja toiset lyhyemmällä työkokemuksella lähivuosien tapahtumia. Tein tarvittaessa lisäkysymyksiä ja tarkentavia kysymyksiä, kun koin, että en saanut ihan suoraa vastausta. Kuitenkin täytyi pitää mielessä, että kysymykset eivät ohjanneet tai johdattelleet mihinkään suuntaan, koska se myös ohjaa tai vääristää vastauksia. Koehaastattelin ensin tuttuja henkilöitä, näiltä sain tietoa haastattelulomakkeen ja haastattelutilanteen toimivuudesta. Myös nauhurin toimivuus tuli näin testattua. Haasteena koin haastatteluissa, että haastatteluun oli hankala saada ihmisiä ja varsinkin vastaamaan yhteistyön ongelmiin ja haasteisiin.

5.3 Asiantuntijahaastattelu

Asiantuntijahaastattelulla yleensä tarkoitetaan haastattelutilannetta, jossa haastateltavalta halutaan tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai prosessista. Tutkimuksen kannalta kiinnostuksen kohteena ei ole asiantuntija, vaan hänen tietonsa tutkittavasta asiasta. Haastateltaviksi valikoituvien asiantuntijoiden valinta yleensä perustuu heidän asemaansa tai he ovat olleet tutkimuksen kohteena olevassa prosessissa mukana. Asiantuntijahaastattelu eroaa yksilöhaastattelusta haastatteluiden käyttötavasta, asiantuntijoita on rajallinen määrä ja hankalasti vaihdettavissa, kun taas yksilöhaastatteluissa voi olla kuka tahansa asiasta kiinnostunut olematta asiantuntija. (Ruusuvuori ym. 2010, 373-374.) Meuserin ja Nagelin (2009, 31) mukaan asiantuntijahaastattelu on yleensä teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun muunnelmä. Englanninkielisessä kirjallisuudessa tätä usein kutsutaan myös avoimeksi haastatteluksi (open interview).

Yksilönäkökulmasta asiantuntijuus ei kehity aloittelijasta asiantuntijaksi, vaan siihen liittyy eri alojen yhdessä tuottama tieto, yhteisöllinen oppiminen ja asiantuntijuuden kehittyminen (Armanto & Koistinen 2007, 23). Tutkimuksessa voidaan käyttää asiantuntijahaastatteluja monin eri tavoin. Asiantuntijahaastattelulla voidaan kerätä taustatietoa varsinaisia tutkimushaastatteluja tai kirjallisen aineiston analyysia varten. Käytettäessä ainoastaan tausta-aineistona, ei yleensä analyysiongelmia nouse esiin. Tällöin haastattelut voivat tausta-aineistonakin saada tutkimusta vahvasti ohjaavan roolin. Tällaisen käännekohtien huomaaminen uskottavasti ja asianmukaisesti edellyttää systemaattista analyytistä otetta. Asiantuntijahaastatteluilla on sitä tärkeämpi rooli, mitä puutteellisempaa tutkitusta tapauksessa saatavilla oleva dokumenttiaineisto on. (Ruusuvuori ym. 2010, 375-376.)

Haastateltavat asiantuntijat saattavat ajatella ja kokea tutkimuksen heikentävän tai uhkaavan heidän mainettaan. Asiantuntijat on saatava vakuutettua, että osallistumisesta tutkimukseen ei ole heille haittaa. Asiantuntijahaastatteluissa korostuu perusteellinen valmistautuminen ja on hyvä perehtyä asioihin etukäteen. Haastattelun aloittamista ei kuitenkaan tarvitse pelätä. Usein haastatteluihin varattu aika rajautuu tiettyyn asiaan, jolloin asiantuntijan eri näkökulmia ja roolia on mahdoton selvittää etukäteen. Asiantuntijoita voi olla vaikeaa suostutella haastateltavaksi, mutta asiantuntijalta voi pyytää tarkennuksia jälkikäteen sähköpostitse tai puhelimitse. Asiantuntijoita haastateltaessa on

valmistauduttava myös itse olemaan asiantuntijana, jotta aineisto olisi laaja ja kattava esimerkiksi kyseenalaistamaan, kysymään tarkempia kysymyksiä tai saamaan perusteluita haastateltavalta. (Hyvärinen ym. 2017, 228- 230.)

5.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Tarkkuustaso tutkimusaineiston litteroinnissa määräytyy tutkittavan ilmiön mukaan, mitä tarkempi tutkittava ilmiö on, sitä tarkempi litteroinnista on mahdollista tehdä. Litteroinnin tarkkuutta täytyy miettiä tarkasti jo tutkimusongelmaa ja analyttisiä kysymyksiä suunniteltaessa. Kun litteroinnilla tuotettu tekstiaineisto on aineiston analyysin perusteena, tällöin litteroinnin avulla saavutetaan vain pieni osa haastattelutilanteessa olevasta tiedosta. Tällöin jää osa kuulematta, havaitsematta tai sitten se ymmärretään väärin. Haastattelutilanteessa vuorovaikutus on muutakin kuin sanallista vuorovaikutusta. Litteroinnissa tutkija tekee valinnan siitä, mikä informaatio on hänelle tärkeää aineiston ymmärtämisen kannalta. (Ruusu vuori ym. 2010, 427-428.) Litteroitua tekstiä syntyi 39 sivua fontilla 12. Jätin kirjoittamatta välisanat esimerkiksi ”jaa, hmm, tota noin” ja keskeytykset.

Litteroinnin jälkeen aineisto pilkotaan ja järjestellään teemoittain eli erilaisten aihepiirien mukaan. Tässä tarkoituksena oli nostaa esiin aineistosta olennaiset ja tutkimusongelman kannalta tärkeät asiat. Kyse siis on jonkinäköisestä asioiden pelkistämisestä. Olennaisia tekstikatkelmia käytetään esimerkkinä aineistossa, tutkimusraportin elävöittämiseen, tutkijan tulkinnan perusteluissa ja tiivistettynä kertomuksina. (Hiltunen i.a.)

Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy niiden lomittumisena toisiinsa. Teemoittelussa aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmia valaisevia teemoja. Aineistosta voidaan poimia myös sen sisältämät keskeiset aiheet, siten esittää ne kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. (Eskola & Suoranta 2005,174.) Opinnäytetyöni oli laadullinen tutkimus, jossa litteroin ja analysoin haastatteluilla saaduilla aineistolla. Tarkoituksena oli käyttää aineiston analyysimenetelmänä teemoittelua. Aineiston litteroinnin jälkeen löysin aineistosta teemoja kuusi, jotka nousivat esille kaikilta haastateltavilta ja joista sain vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aineistosta löytyneet teemat olivat:

1. Yhteistyön onnistuminen
2. Perheiden osallistuminen palveluihin
3. Perheille tarjottu toiminta
4. Toiminnasta tiedottaminen
5. Lapsi- ja perhelähtöisen toiminnan toteutuminen
6. Yhteistyön kehittäminen

Aineiston analyysillä tarkoitetaan kerätyn aineiston järjestelyä, aineiston lukemista ja teemoitteluja, jotta aineistosta saadaan haluttuja tuloksia esiin. Analyysi etenee aina tutkimuskysymysten mukaisesti, jolloin etsitään vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Käytin opinnäytetyössäni aineiston sisällönanalyysiä, jonka avulla hahmotin kokonaisuuksien ja työni eri osat. Näin saan nostettua esiin opinnäytetyössäni oleelliset ja epäoleelliset seikat. Schreierin (2012, 2-3) mukaan sisällön analyysi sopii haastatteluaineiston analysoimiseksi, sillä se perustuu aineiston järjestämiseen, tiivistämiseen ja niiden avulla käsitteiden muodostamiseen yleisellä tasolla.

Sisällön analyysi on tieteellinen metodi, joka erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta datasta pyrkii löytämään vastauksia. Tarkoituksena on analysoida dokumentteja kirjalliseen muotoon saatetusta aineistosta. Sisällön analyysi ja sisällön erittely ovat kaksi sisällönanalyysitapaa. Sisällön analyysillä tarkoitetaan dokumenttien kuvaamista sanallisesti, kun taas sisällön erittelyllä dokumenttien analyysia, jossa kuvataan tekstin sisältöä. Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen teksti luokitellaan sen mukaan, mitä aineistoa löydetään. (Hiltunen i.a.)

Sisällön analyysin vaiheet on kuvattu Syrjäläisen (1994) mukaan, että ensin tulee tutkijan herkistyminen omalle aineistolle. Tämä edellyttää aineiston perinpohjaista tuntemista. Seuraavaksi tutkijan täytyy sisäistää aineisto ja aloittaa teoretisointi eli ajatustyö.

Kolmantena vaiheena aineiston luokittelu ja keskeiset luokat. Tämän jälkeen on hyvä tämentää tutkimustehtävää ja käsitteitä. Ilmiöiden ja poikkeavuuksien toteamisen jälkeen voidaan ristiin validoida ja näin puoltaminen tai horjuttaminen aineiston avulla. Lopuksi johtopäätökset ja tulkinta. (Metsämuuronen 2008, 50.)

Tutkimusraporttia kirjoittaessa tutkija kuvaa tutkittavaa ilmiötä tekstikatkelmien avulla, jonka jälkeen tutkija kirjoittaa mitä aikaisempi tutkimus ja teoria kertoo asiasta. Tämän jälkeen tutkija vertailee aikaisemmasta tutkimuksista esitettyjä ja aineistosta esiin tulleita asioita. Näin ollen pyrkii tulkitsemaan ongelmia ja pohtimaan syitä. Myös tyypittelyä voi käyttää apuna jo teemoitetussa aineistossa. Tyypittelyllä tarkoitetaan aineiston ryhmitteilyä eli aineistosta muodostetaan ryhmiä, jotka sisältävät samanlaista asiaa ja tarinaa. (Hiltunen i.a.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Perhekeskustoiminnan kehitys kunnissa

Kaikilla haastateltavilla kunnilla oli yhteistyötä seurakunnan ja neuvolan välillä. Yhteistyön historia ylettyy pitkälle ja seurakunnat ovat olleet siinä mukana useassa kunnassa. Yhteistyö oli vuosien saatossa kehittynyt perhevalmennuksen ympärille. Tämä koettiin tärkeänä asiana yhteistyön kehittymisen pohjana. Tämä päivänä myös neuvolat käyvät seurakunnan vauvaryhmissä ja kerhoissa kertomassa muun muassa imetyksestä ja lasten kehityksen haasteista. Haastatelluilla kaikilla oli pitkä työkokemus ja näkemystä oman kunnan yhteistyön kehityksestä. Seurakunnan työntekijät olivat kokeneet lisääntyneen yhteistyön rikastuttava asiana vuosien saatossa. He pitivät tärkeinä, että heidät huomioitiin ja otettiin mukaan jo perhevalmennuksen suunnitteluvaiheessa. Kaikki haastateltavat toivoivat yhteistyön kehittyvän perhekeskustoiminnan alkaessa.

Olen ollut täällä vuodesta 1983 ja oikeastaan koko ajan ollut yhteistyötä neuvolan kanssa eli se on rakentunut koulutukselliseen yhteistyöhön. (SK3)

Kahdessa haastateltavassa kunnassa on jo noin 10 vuotta sitten kehitetty yhteistyötä Perhekeskus- tai Perhe-hanke nimellä, jotka olivat Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveysten ja hyvinvointilaitoksen hankkeita. Toinen näistä oli saanut juurrutettua perhekeskustoiminnan kunnalle ja tällä kunnalla on ollut myös monta muuta menestyksellistä hanketta. Nämä ovat edesauttaneet yhteistyön rakentumista seurakunnan ja neuvolan välillä, mutta myös koko kunnan yhteistyön parantamiseksi. Tässä kunnassa perhekeskustoiminta on ollut jo toiminnassa siitä lähtien. Toiselta kunnalta perhekeskustoiminta oli lopunut hankkeen jälkeen ihmisten vaihtuvuuden ja sitoutumisongelmien vuoksi. Yhdessä haastatellussa kunnassa oltiin vasta suunnitteluvaiheessa LAPE-hankkeen perhekeskustoiminnassa. Tässä kunnassa perhekeskustoiminta siirtyy fyysisesti toiselle isolle kunnalle, josta käsin tämän pienemmän kunnan lapsiperheiden asioita hoidetaan. Osa haastateltavista oli huolissaan, miten isot paikkakunnat pystyvät järjestämään lapsi- ja perheiden palvelut niin, että se tavoittaa kaikki perheet, kun välimatkat ovat pitkiä ja kaikki sijaitsee laajoilla alueilla. Tämä toi esiin huolta lapsi- ja perhelähtöisen toiminnan toteuttamisesta. Vaikka Sosiaali- ja terveysministeriö (Sosiaali- ja terveysministeriö. Matalan

kynnyksen palvelujen verkostoiminen) suunnitelmassaan tuo esille, että perhekeskustöiminnan toteutumisen jälkeen perheet löytävät helposti tietoa heille suunnatuista alueen palveluista ja toiminnoista.

Miten perheet, jotka eivät jaksakaan edes soittoa tehdä tai tulla mukaan toimintaan, jaksavat matkustaa toisen paikkakunnan perhekeskustöimintaan. (TH2)

Eiköhän meidän olisi tärkeämpää hoitaa meidän kunnan perheitä täällä paikallisesti ja tarjota perheille sitä toimintaa, joka tukee nimenomaan heidän arkea, vanhempien jaksamista ja vertaistuen löytymistä ihan täällä. (SK2)

6.2 Perheille tarjottava toiminta ja sen saatavuus

Määttä & Rantala (2016, 208) tuovat esille, että perhelähtöisen yhteistyön onnistumiselle on edellytyksenä tiedon ja vastuun jakaminen. Lapsi- ja perhepalveluista täytyisi tieto olla helposti saatavana ja niin, että ne tavoittavat vanhemmat eivätkä heidän voimavarat mene etsiessään palveluita ja tietoa monesta paikasta.

Useimmasta kunnasta puuttuvat kirjalliset esitteet, missä selviäisi kunnan palvelut ja tuet lapsiperheille tai sitten niiden päivitys jäänyt hoitamatta. Erilaiset nettipalvelut ovat tätä päivää, mutta oikeaa tietoa ja oikeiden sivujen löytäminen ei kuitenkaan aina ole yksinkertaista ja helppoa.

Haastatteluiden perusteella käy ilmi, että perinteisen vauva- ja perhekerhojen lisäksi perheille tarjotaan muskaria, monikkoperheiden ja yksinhuoltajien kerhoja, perheleirejä, perheiden pihapäiviä, perhemessuja ja luentoja perheille. Näissä toiminnoissa ja palvelujen tarjonnassa oli otettu huomioon perheiden moninaisuus. Toiminnoista ja palveluista informoidaan perheitä kunnan nettisivuilla, seurakunnan facebook-sivuilla, paikallislehdissä, suullisesti, antamalla esite ja infotaululta. Tapahtumien mainonta onnistuu vaihtelevasti. Kaikki haastateltavat mieltivät, että jos näitä päivitetäisiin, muistettaisiin mainostaa suullisesti ja olemalla myös itse toimijana ajan tasalla tapahtumista, auttaisi se löytämään juuri perheen tilanteeseen sopivan toiminnan.

Ihan jokainen toimija omalla aktiivisella toiminnallaan. Pitäisi kertoa ahkerammin ja onhan se suullinen kertoma saatavuutena parempi, että hoksaako mennä katsomaan nettisivuilta tietoa. (TH4)

Yksi haastateltavan kunnan ylpeydenaihe oli juuri hyvä tiedottaminen jo kymmenen vuoden ajan, kun perhekeskustoiminta oli ollut tässä kunnassa. Paperista tiedotetta päivitetään ahkerasti ja sitä tehdään pienempänä ja vihkomallisena. Vihkomallisessa oli esitelty, mitä tapahtumia tai palveluja oli kunnassa ja mitä kaikkea oli tulossa eri kohdennetuille ryhmille. Pienemmässä taas löytyi tiivistetysti viikoittaista toimintaa tai säännöllistä avointa toimintaa. Näitä paperisia tiedotteita jaetaan kattavasti kaikkialla toimipisteissä tässä kunnassa.

Se on kyllä hirveen hyväksi havaittu ja paljon kiitosta saanut, että tiedotamme yhdessä. Tämäkin lähti silloin kymmenen vuotta sitten perheiden toiveesta, että eikö kunnan kaikkea tapahtumia ja tarjontaa saa jotenkin yhdelle tarjottimelle? (SK1)

Yhdessä kunnassa oli käytössä neuvolan laajoihin ikäkausitarkastuksiin liittyen tiedonsiirtolomake KEHU, joka oli lapsen kehityksen arvioinnin työmenetelmä lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen. Tämä toimii lapsen asioissa tiedonsiirtona esimerkiksi seurakunnan kerhoista neuvolaan. Tähän pyydetään vanhemmilta lupa ennen sen tekemistä ja se käydään vanhempien kanssa yhdessä läpi ennen lähettämistä neuvolaan. Näin se oli myös vanhempien kanssa yhdessä käytävää yhteistyötä ja tästä oli informoitu vanhempia jo kerhon aloitusvaiheessa.

Perheen valinnanvapautta pidettiin olennaisena asiana, jolloin perhe voi valita mikä sopii juuri silloin perheen tilanteeseen. Tämä toteutuu, kun toiminta ja tapahtumat järjestetään niin, ettei ole niiden järjestämisessä ole päällekkäisyyksiä. Perheistä suurin osa käy toiminnassa mukana sekä kunnan että seurakunnan puolella. Tällöin toiminnan tarjontakin oli runsasta ja perheillä oli mahdollisuus valita. Kaikki haastateltavat pitivät vanhempien puskaradiota tärkeänä tiedottajana. Perheillä oli myös mahdollisuus antaa palautetta ja kehittämisideoita kunnan tai seurakunnan nettisivuilla tai facebook-sivuilla. Melkein kaikki haastateltavat kokivat kuitenkin, ettei palautetta sinne kirjoiteta vaan palaute tulee yleensä suullisesti tai sitten ei ollenkaan.

Määttä ja Rantala (2016, 186) tuo esille, että Suomessa on perinteisesti toteutettu lasta ja perhettä tukivat palvelut eri hallintoalojen alaisuudessa, mutta nyt perheiden ongelmien nähdään muuttuneen ja monimuotoistuneen. Eri alojen ammattilaisten määrä on kasvanut viime vuosi kymmenen aikana, eri sektoreiden olevat tahot työskentelevät samojen perheiden kanssa ja hallinnon rajoja ylittävää yhteistyötä tehdään paljon. Jokaisen eri tahoon liittyy oma lainsäädäntö, päämäärät ja salassapito vaikeuttavat kuitenkin yhteistyötä asiakasperheiden kanssa. Kuntia velvoitetaan järjestämään palveluja, mutta lainsäädäntö ei määrää toiminnan sisältöä, laajuutta eikä järjestämistapaa. Perheet ovat näin ollen eriarvoisessa asemassa palvelujen suhteen asuinpaikkansa suhteen.

Haastatellut asiantuntijat kokivat, että vaikka palveluja ja toimintaa mietitään lapsi- ja perhelähtöisesti ei kuitenkaan perheitä oteta mukaan suunnitteluun tai kuunnella oikeasti heidän tarpeitaan. Suunnittelu ja päätökset tehdään tiedon olettamuksella, mutta ei selvitetä mitä perheet oikeasti tarvitsisivat. Kuten lapsiasiavaltuutetun vuosikirjakin (2014, 151) selventää, että lapsi- ja perhepalveluiden uudistuminen edellyttää, että palveluita tuotetaan, johdetaan ja arvioidaan hallinnonalojen ylittävänä kokonaisuutena lapsi- ja perhelähtöisesti. Lapset ja heidän vanhempansa täytyisi ottaa mukaan päätösten ennakointiin, palveluihin suunnitteluun ja arviointiin.

6.3 Yhteistyön rooli kunnissa

Moniammatillisessa yhteistyössä tarvitaan taitoja, jotta yhteistyö onnistuu ja pystytään kehittämään toimintaa esimerkiksi työryhmissä. Aineistosta tuli esiin avoin ja myönteinen vuorovaikutuksen tärkeys toista toimijaa kohtaan. Keskeisenä asiana nousi kommunikointitaitojen ja työryhmätaidon osaamisen merkitys. Isoherranen (2012, 159) tuo tutkimuksessaan esille, että tärkeimpänä taitona asiantuntijalle on hyvän keskustelun ja dialogin taidot. Tärkeintä on, että työryhmän jäsenet osaavat esittää omia ajatuksia tai mielipiteitä ja on myös valmis perustelemaan sen. Tärkeää on myös kuunnella toisten ajatuksia ja ideoita ratkaisuja tehtäessä. Näin ollen oleellisena taitona on keskusteleva asiantuntija.

Haastateltavat kokivat oman kunnan yhteistyön seurakunnan ja neuvolan välillä hyväksi tai ainakin toimivaksi. Yhteistyöllä on pitkät perinteet ja kummatkin osapuolet tekevät

yhteistyötä toisen kanssa ehkä edes tuntematta toisen työtä. Näin ajatellaan, että yhteistyö on riittävää, kun ei osata ajatella toisen työn kautta mitä mahdollisuuksia se voisi tuoda yhteiseen toimintaan. Kaikki haastateltavat toivat esille yhteistyön onnistumiseen liittyvät toisen työn tunteminen, tuttuus, vuorovaikutus ja luottamus. Myös Määtän ja Rantalan (2016, 198) mukaan monialainen ja toimiva yhteistyö edellyttääkin ammattien tuntemista ja perustehtäviin perehtymistä ja määrittämistä. Kaikkea ei tarvitse tietää ja osata, yhdistetään yhdessä tekemällä tarvittava osaaminen. Erityisosaaminen tunnustetaan ja kunnioitetaan, kukin ammattilainen on vastuussa omaan perustehtäväänsä liittyvästä omasta alueesta. Asiantuntijuutta käytetään yhteisessä tavoitteiden ja yhteistyön toteutumisessa sekä niiden asettamiseen on käytetty aikaa.

Toiminnan myötä tämä tuttuus ja luottamus on lisääntynyt ja me tiedetään paremmin toisten tekemisiä, toistemme osaamisia ja myös toisten haasteet. Mä koen, että meidän osaamista arvostetaan. (SK1)

Kaikissa kunnissa ei ollut suoraa yhteydenpitoa seurakunnan ja neuvolan välillä muuta kuin perhevalmennukset. Kaikki kuitenkin kokivat, että tarvittaessa voivat olla yhteydessä toiseen toimijaan. Tämä onnistuu helpoiten, kun tunnetaan toisen työ ja toimijoiden välille oli syntynyt luottamus. Yksi seurakunnan perhetyön tekijöistä painotti erityisesti vuorovaikutuksen tarpeellisuutta toimivassa yhteistyössä ”*Se on sillä lailla hyvällä mallilla, kun me tunnetaan toisemme, siihen liittyy niinku avoin ja kunnioittava vuorovaikutus puolin ja toisin.*”

Halme ym. (2014, 20) tuovat esille, että lapsi- ja perhepalveluissa monialainen yhteistoiminnan tarve on selvä asia sekä sopiminen yhteisistä tavoitteista, menettelyistä, palveluista ja vastuista. Palvelukokonaisuudesta sovitaan lapsi- ja perhelähtöisesti. Toimintalogiikka voi eri toimijoilla olla erilainen, mutta yhteisyys löytyy perheiden ja lapsen tarpeista. Tämä tuli esille myös haastatteluaineistosta, että jokainen tuo oman osaamisen palvelupakettiin ja yhdessä niistä koostetaan lapsi- ja perhepalveluille sopiva malli. Kaikki haastateltavat totesivat, että perheet ovat kaikille toimijoille yhteisiä, joiden eteen tehdään töitä. Tärkeänä pidettiin yhteistoiminnassa mahdollisuutta kehittää ja arvioida toimintaa niin, että se palvelisi perheiden palveluja.

Jokaisella on oma tehtävä ja on tärkeä pitää se perustehtävä ja oma tulokulma yhteiseen pöytään, silloin on homma kasassa, että ei mukauduta niinku samanlaiseksi vaan me tullaan ja tuodaan se oma osaaminen. (SK1)

Kaikki haastateltavat kokivat, että palvelukokonaisuuden toteutuminen oli helpompaa pienillä kuin isoilla kunnilla ja se vaatii työntekijöiltä myös oma-aloitteellisuutta pitämällä tuttuutta yllä, vaikei olisi henkilökohtaista kontaktia toisen toimijan työntekijään. Haastateltavat kokivat, että pienen kunnan olisi helpompi järjestää tapahtumia ja osallistua erilaisiin hankkeisiin kuin ison kunnan. Yhteistyö oli selkeästi helpompaa ja mutkattomampaa, mutta yhteistyön onnistumisen haasteena voi pienellä kunnalla olla haavoittavuus, jos työntekijä vaihtuu. Pienellä paikkakunnalla toisen saappaisiin oli hankalampi mennä, kun odotettiin samanlaista toiminnan jatkajaa. Myös työntekijän oma perustehtävän hallinnointi ja kiire nousivat yhteistyön haasteena esiin.

Kun joku on ollut innokas viemään asioita eteenpäin niin sille ei löydykään jatkajaa. Herkästi se jää jonkun harteille eikä samanlaista jatkajaa löydy. (TH4)

Seurakunnan työntekijöiltä nousi esiin huoli, että toimijana seurakunnan rooli oli pieni omassa kunnassa ja voisi jopa hävitä, jos sitä ei vaali tai ei pidä itsestään ääntä. Osa seurakunnan työntekijöistä toivat esille huolensa myös että, voiko LAPE-hankkeen myötä päättäjien ennakkokäsitykset seurakunnan yhteistyöstä vaikuttaa palveluihin. Koettiin, että siihen liittyi paljon tietämättömyyden ja ymmärtämättömyyden ajatusta, että seurakunnassa olikin kovia ammattilaisia. Myös, että seurakunnan täytyisi osata mainostaa omaa osaamistaan ja kertoa, mitkä ovat seurakunnan tavoitteet.

Kun pidetään esillä sitä seurakunnan tarjontaa ja mitä kaikkea sitä on niin siitähän se tuttuus tulee. Haastavaa voi olla ottaa se oma paikka ja oma tila. Kun paikka, asema ja tuttuus on niin, sitten on helppoa. (SK2)

Jokaisella on oma tehtävä ja tärkeä pitää se perustehtävä ja oma tulokulma yhteiseen pöytään, silloin pysyy homma niin kuin kasassa, että me ei mukauduta niinku samanlaiseksi vaan me tullaan ja tuodaan se oma osaaminen. (SK1)

6.4 Seurakunnan ja neuvolan yhteistyö

Määttä & Rantala (2016, 181) tuovat esiin, että yhteistyö ja yhteydenpito edellyttävät vastuista sopimista ja tietynlaista sääntelyä. Yhteistyön periaatteet julkisten palvelujen osalta on kirjattu lakiin ja käytäntöjä muokataan yhteisin sopimuksin. Tämä tuo tietysti haasteita, kun ajatellaan esimerkiksi salassapitoasioita.

Yhteistyön kehittämiseen ja sen onnistumiseen tuli esille käytäntöön siirrettäviä ajatuksia. Haastateltavista jokainen mietti omaan asiantuntijuuteen liittyen, mitä voi omalta tai työyhteisön kannalta kehittää oman kunnan yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Näitä oli yhteiset koulutukset, tapahtumat seurakunnan ja neuvolan välillä. Myös yhteistyöhön ja verkostoyhteistyöhön haluttiin koulutusta. Tämä edesauttaisi toimijoita ymmärtämään yhteistyön ja yhteisten tavoitteiden merkitys. Yhteistyössä järjestettäisiin perheiden kerhot ja tapahtumat niin, ettei tule päällekkäisyyksiä. Vierailut toisen toimijan toimitiloissa, jossa kerrottaisiin toisen työstä, avoimet ovet- periaatteella. Terveystoimijat toivoivat oman kunnan seurakunnan palveluista tietoa ja informaatiota omaan työhönsä, mitä voisi perheelle tarvittaessa tarjota. Tämä on myös tärkeää ja ajankohtaista nyt, kun perhekeskustoiminnan palvelut pitäisi olla kaikkien tiedossa ja neuvolan täytyisi ensisijaisesti kertoa ja jakaa tietoa perheille. Perhekeskustoiminnan palveluista voisi olla koulutusta terveydenhoitajille ja varsinkin uusille terveydenhoitajille järjestää jo työhön perehtymisvaiheessa.

LAPE-hankkeen perhekeskustoiminnan Mukana perheesi elämässä- esite valmistui toukokuussa 2018 ja sitä on jaettu siitä lähtien äitiyspakkauksen mukana. Tämä oli aiheuttanutkin sekaannusta ja hämmennystä, kun monissakaan kunnissa perhekeskustoiminta ei ole alkanut tai on vasta suunnitteluvaiheessa. Kesäkuussa 2018 haastattelemissani kunnissa kahdella kunnalla ei ollut vielä varmaa tietoa, minkälaiseksi perhekeskustoiminta muotoutuu juuri heidän kunnassa.

Haastatteluista tuli esiin asioita, joista terveydenhoitajat nimenomaan haluaisivat lisätietoa seurakunnalta. Näitä olivat parisuhdeasiat/perheasiain neuvottelukeskus, vertaistukitapaamisista, perheleirit, suruasioista menetyksen jälkeen ja diakonian mahdollisuudesta.

Vanhemmat elää kuitenkin aikamoisissa ruuhkavuosissa, jos olis resursseja niin vanhempien hyvinvointiin ja parisuhteisiin käytyisi panostaa. Vois myös laittaa seurakunnan kanssa hynttyyt yhteen ja järjestää jotain siihen liittyen. Se toisi yhteisöllisyyttä, vertaistukea ja auttais jaksamaan arjessa. (TH4)

Sitten me ollaan mietitty surutoimintaa eli lapsen menetys, lapsen kuolema tai kohtukuolema. Siinä on ollut tärkeä rooli seurakunnalla ja kun mietitään miten surutyö käsitellään. Tästä on järjestetty yhteistä koulutusta, silloin kouluttajana oli Käpy ry:stä. Tietysti sitten taloudellisia avustuksia, kuten diakonin työ. Siihen on mahdollisuus, mutta ei sitäkään ihmiset tiedä. (TH4)

Kirkolla onkin vahva osaaminen surutoiminnasta. Se olisi järkevää tuoda yhtenä seurakunnan osaamisena ja vahvuutena perhekeskustoimintaan. Välttämättä kunnassa ei ole siihen osaamista, varsinkaan kun kyse oli lapsesta. Näin kokivat kaksi terveydenhoitajista. Perhe saisi seurakunnalta tukea surun kanssa elämiseen ja siitä selviämiseen, mutta myös ihan käytännön apua. Terveydenhoitajilla olisi näissä tilanteissa antaa perheelle tietoa seurakunnan palveluista jo heti akuuttivaiheessa.

Myös seurakunnat itse tuovat esille, että lapsen kuoleman surussa ei tarvitse selvitä ilman apua ja terveydenhoitohenkilökunnan täytyisikin ohjata kirkon avun piiriin. Äkillisen kuolemantapauksen jälkeen seurakunta voi järjestää ns. debriefing-istunnon, myös seurakunnalla on erilaisia sururyhmiä, joihin on mahdollista osallistua ja saada näin vertaistukea. (Lapsensa menettäneelle. Suomen evankelisluterilainen kirkko.)

Parisuhdeasiat koettiin myös neuvolan puolelta tärkeiksi, mihin välttämättä terveydenhoitajan tietämys, osaaminen ja ajan puute eivät riitä. Siihen taas seurakunnalla oli laaja ja vankka kokemus, joka olisi hyvä hyödyntää, kun mietitään lapsi- ja perhepalveluita. Yksi haastateltavista terveydenhoitajista koki myös riittämättömyyden tunnetta, kun terveydenhoitajan vastaanotolla kysytään voimavara- ja perheasioista, mutta ei sitten ole konkreettisesti mitään antaa perheelle käteen.

Parisuhdeasiaankin mihin kyllä tarvetta on. Sit miettii, että onko terveydenhoitajalla sitä ammatillista osaamista niin sitä en tiedä. Resurssit tietysti ovat iso juttu, mutta sekin tietysti, että mikä koetaan milloinkin tärkeäksi, mutta tänä päivänä meitä velvoitetaan paljon kysymään vanhempien hyvinvoinnista enemmän laajoissa tarkastuksissa, niin pitäis ainakin olla jotain mitä tarjota. (TH4)

Työntekijöiden yhteinen suunnittelu yhtenäistää toimintatapoja ja parantaa laatua, vähentää päällekkäistä toimintaa ja helpottaa toisten työn tuntemista. Se myös auttaa työntekijöitä toimimaan itsenäisemmin ja ottamaan kokonaisvastuuta perheiden tilanteesta. Yhdessä toimiminen myös parantaa työntekijöiden työssä jaksamista ja työhyvinvointia. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen.)

Seurakunnan työntekijät miettivät muiden toimijoiden ennakkokäsityksiä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Haastatteluissa he pohtivat, voiko terveydenhoitajan henkilökohtainen suhde kirkkoon tai kirkkoon kuulumattomuus vaikuttaa seurakunnan palveluista tiedottamiseen perheille. Jos terveydenhoitajan oma suhde oli avointa ja myönteistä seurakuntaa kohtaan, niin se näkyi myös perheissä ja siinä, miten he olivat kertoneet seurakunnan toiminnoistaan perheille. Jos taas oma kielteisen asenteen niin todennäköisesti terveydenhoitaja ei ohjannut perheitä seurakunnan palveluihin. Terveydenhoitajat taas itse kokivat, ettei terveydenhoitajan oma suhde kirkkoon vaikuta palvelujen tarjoamiseen. Kun kyse oli ammatillisuudesta, velvollisuudesta ja hyvän hoidon tarjoamisesta perheille. Enemmänkin terveydenhoitajien tietämättömyys seurakunnan palveluista vaikuttaa tiedottamiseen perheille.

Varmasti yksittäisen terveydenhoitajan oma suhtautuminen seurakuntaan vaikuttaa ainakin, jos on nuorempaa polvea, eikä juuria eikä omaa kokemusta niin en usko, että jakaa tietoa perheelle. (SK3)

En usko, että terveydenhoitaja jättäisi kertomatta seurakunnan palveluista, koska itsellä ei ole uskonnollista taustaa tai ei kuulu kirkkoon. Joskus voi kyllä tulla asiakkaan kanssa juttua ja kysymyksiä, että onko uskollisuus siellä hirveän vahvasti esillä. Olen mieluummin puolustanut, että se on ihan millä mielellä sinne menee. Seurakunnalla on omat juttunsa ja se kuuluu siihen. Työntekijänä en koe, että olis vaikutusta eikä saisi ollakaan. (TH3)

6.5 Työryhmätyöskentely yhteistyön tukemiseksi

Kuitenkin LAPE-hankkeeseen liittyen oltiin kaikissa kunnissa perustettu työryhmiä tai aktivoitu aikaisempia työryhmiä, joihin kuului kunnan varhaiskasvatuksen, sosiaalitoimen, neuvolan ja seurakunnan toimijoita. LAPE-hankkeen myötä oli perhekeskustoimintaan tarkoitus ottaa mukaan myös järjestöjen toimijoita. Toistaiseksi järjestön toimijoita

ei ole haastateltavien kuntien työryhmissä. Jokaisella kunnalla oli oma nimitys toimivalle työryhmälle, jossa käsitellään perhekeskustoimintaa, yhteistyötä ja yhteisiä lapsiperheen palveluja. Näitä oli esimerkiksi Perhekeskustoiminnan johtoryhmä, LAPE-työryhmä, NEPPARI-työryhmä tai Vauvaperhetyöryhmä. Työryhmät kokoontuivat kerran kahdessa kuukaudessa tai vähintäänkin kerran puolessa vuodessa. Työryhmissä keskusteltiin ja käytiin läpi yhteisen toiminnan ja yhteistyön ajatuksia ja ehdotuksia samalla edistäen toimijoiden yhteistyötä. Myös oleellisena osana työryhmää kuului toiminnan kehittäminen ja pohdinta. Työryhmät yhdessä miettivät myös, mikä toiminta kuuluisi tulevaisuudessa perhekeskuksen eri yksikköön. Työryhmäkokouksien jälkeen työryhmän kuulumiset jaettiin työyhteisöjen kanssa. Viimeistään nyt LAPE-hankkeen myötä järjestetyt työryhmät ovat olleet hyvä väylä yhteistyölle ja sen rakentumiselle. Edistämään tuttuutta, toisen työn tuntemista ja näin ollen myös työyhteisöjen keskinäinen viestintä paranee.

Nyt kun meillä on tämä työryhmä niin tässä välillä vaihdetaan terveydenhoitajaa, joka osallistuu siihen ja sitäkin kautta henkilö tulee tutuksi ja maailma avautuu eri lailla, kun käy paikassa missä yleensä ei käy. (TH3)

Taas sit täällä neuvolassa, et jos joku pohtii jotain toimintaa, esimerkiksi seurakunnan kerhoihin liittyen, niin saa siellä kerrottua ja kysyttyä samalla, että tämmöinen asia ja voiko sitä huomioida jotenkin. Siellä ei käydä kenenkään yksittäisen perheen tai lapsen asioita läpi” (TH3)

Työryhmien asiantuntijoiden välinen yhteistyö ja toisen toimijan työn tunteminen koettiin tärkeäksi, jotta voidaan kehittää yhteistyötä. Tällöin saadaan tietoa toisen toiminnasta ja perheitä oli helpompi ohjata puolin ja toisin. Välttämättä ei tiedetä mitä tietoa, taitoa ja osaamista toinen pitää sisällään. Työryhmissä saa myös vahvistusta, voimavaroja ja luottoa omaan työhön. Haastateltavien mielestä työryhmiin mennään kehittämään eikä niitä koeta pakollisiksi. Aika ajoin myös tarkastetaan ja arvioidaan kokoontumisien tavoite, mihin niillä pyritään ja mitkä ovat seuraavien työryhmän kokoontumisien aiheita.

Isoherranen (2012, 46) yhteistyön tutkimuksessaan selventää, että työryhmissä on tärkeää tietää ryhmässä, että keneltä voi saada tietynlaista tietoa. Tämä on yhteisen tiedonmuodostuksen ja suoriutumisen kannalta olennainen tieto. Yhden ihmisen muisti tai osaaminen eivät riitä, jos suoritettavat tehtävät ovat vaikeita, tällöin on tärkeää tietää kuka

ryhmässä tietää ja osaa mitäkin. Tämä auttaa työryhmää tehokkaammin selviytymään tehtävistään.

Kuvio 2. Yhteistyön kehittämiseen tarvittavat kehittämiss ehdotukset.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa käsittelen johtopäätöksiä tutkimuksestani pohdintaan sisälletynä. Tutkimukseni tavoitteena oli tutkia seurakunnan ja neuvolan yhteistyötä LAPE-hankkeen perhekeskustoiminnan ollessa toiminnassa tai alkaessa. Nyt hallituksen kärkihankkeen LAPE:n myötä kehitetään ja yhtenäistetään palveluja kaikille lapsiperheille saataville. Näinhän se pitäisi olla jo ajatella lapsen oikeuksia samanvertaiseen kohteluun. Se, että miten kunnat, järjestöt ja seurakunnat pystyvät yhteistyöllä vastaamaan LAPE-hankkeen vaatimuksiin ja odotuksiin.

Monet lapsiperheet ovat tietämättömiä seurakunnan palveluista tai palvelujen mahdollisuudesta. Tutkimuksesta kävi myös ilmi, että myös terveydenhoitajien tieto oman kunnan seurakunnan palveluista oli vähäistä. Kun ajatellaan, että neuvola olisi ensisijainen paikka markkinoimaan palveluja perheille. Neuvolan terveydenhoitajat kohtaavat melkein kaikki lapsiperheet, äidin odotusajasta lähtien. Tämä jos mikä olisi hyvä väylä saavuttaa perheet lapsiperheet alkuvaiheessa ja näin seurakunnan palveluista muodostuu osa lapsen kehityksen ja kasvun tukijana. Näin myös seurakunnan näkökulmasta ajateltuna saavutettaisiin uusia seurakuntalaisia.

Näin myös perhekeskushankesuunnitelman (Sosiaali- ja terveysministeriö. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen.) ja jo jaettavissa olevan (Mukana perheesi elämässä-esitys, 2018) myötä on ollut ajatuksena, että terveydenhoitaja jakaisi perheille tietoa oman kunnan perhekeskustoiminnan palveluista, kuten esimerkiksi seurakunnan palveluista. Terveydenhoitajat ovat kuitenkin olleet tietämättömiä, että nykyisistä seurakunnan palveluista sekä myös perhekeskustoiminnan tulevista palveluista, joita monessakaan kunnassa ei ole vielä järjestetty. Tämä edellyttää terveydenhoitajien kouluttamista ja tiedottamista kunnan perhekeskustoiminnan palveluista. Myös katson tärkeäksi, että kaikkien kunnan lapsi- ja perhepalveluissa työskentelevien täytyisi olla tietoisia tulevan perhekeskustoiminnan palveluista.

Tutkimuksesta kävi ilmi myös, että perheille annettava tieto kunnan palveluista oli vähäistä. Nyt tähän olisi kiinnitettävä huomiota, kun perhekeskustoiminta yhdistää palvelut yhteen. Kuntien täytyisi myös koota kunnan lapsi- ja perhepalveluiden tiedot ja

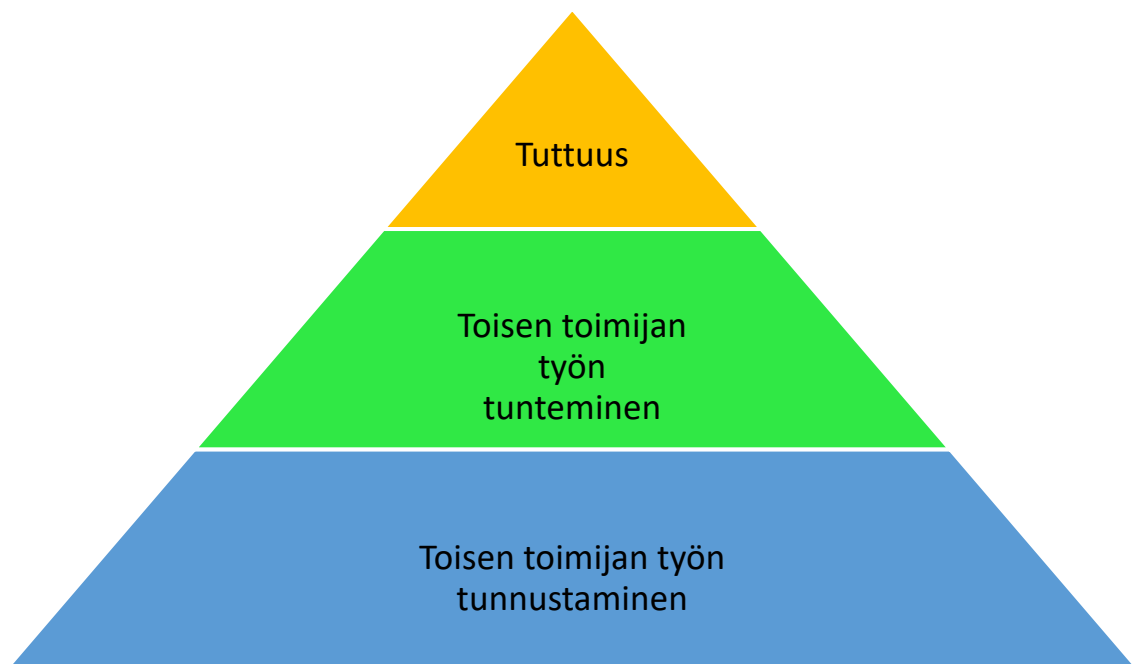
ajankohdat samaan paikkaan, mistä jokainen kunnan lapsiperhe ne löytävät. Tällöin osataan vastata perheiden tarpeisiin sekä suunnitella ja tarjota kohdennetusti moninaisille perheille palveluita. Yhdellä haastatellulla kunnalla oli toimiva koko kunnan yhteinen tiedotusvihkonen, jota jaettiin kaikissa kunnan palvelupisteissä. Tässä kunnassa perhekeskustoiminta oli ollut toiminnassa jo 10 vuotta. Tästä toimivasta ratkaisusta olisi hyvä ottaa mallia myös muissa kunnissa, nyt perhekeskustoiminnan alkaessa ja kehittyessä.

Tutkimukseni yhtenä näkökulmana oli selvittää, saako lapsiperheet samanarvoista tai saman tasoista palvelua riippuen siitä, miten iso kunta oli kyseessä tai järjestääkö kunta palvelut lapsi- ja perhelähtöisesti. Kun mietitään, miten isot kunnat saavat järjestettyä palvelut niin, että se tavoittaa kaikki perheet. Isojen kuntien välimatkat ovat pitkiä ja kaikki palvelut ovat laajalla alueella. Tuleeko lapsi- ja perhelähtöisyys näissä toteutuneeksi. Tämän toteutumisesta oltiin huolissaan myös tutkimuksessa. Katsottiin, että olisi järkevämpää hoitaa asioita lähellä ja siellä missä perheet ovat fyysisesti. Tämä tieto jää tutkimuksessani puutteelliseksi, koska en saanut tutkimukseeni mukaan isoja kuntia. Kuten tämä ei myöskään selvinnyt kahdessa haastatelluista kunnista, joissa ei perhekeskustoiminta ollut vielä kuin suunnittelun asteella. Tämä selviää varmasti, kun kunnat saavat perhekeskustoiminnan käyntiin. Tutkimuksessani kävi kuitenkin ilmi kolmen pienen kunnan yhteistyön toimivuus, mutta tämä näkemys ei varmasti ole sama suurten kuntien keskuudessa.

Tutkimuksessa haastatelluilta kaikilta asiantuntijoilta tuli esiin, että yhteistyötä tekeville odotetaan asenteiden muutosta, ymmärrystä toista toimijaa kohtaan ja valmiuksia ottamaan toinen yhteistyön osapuoli huomioon. Pidettiin tärkeänä, että arvostetaan toista ja toisen toimijan työtä. Kaikilta haastateltavilta tuli esiin kolmen T- sääntöä yhteistyön toimivuudelle; Tutuus, toisen työn tunteminen ja toisen työn tunnustaminen (Kuvio 3). Nämä toteutuivat ainakin osittain tutkittavissa kunnissa ja sen eteen oltiin tehty töitä eri hankkeiden ja myös työntekijöiden oman aktiivisuuden myötä. Luottamus toista toimijaa kohtaan pidettiin tärkeänä, jotta tutuus toista toimijaa kohtaan voisi kehittyä. Näin myös käy ilmi Airan (2012, 60) tutkimuksessa, että yhteistyölle luottamuksen rooli on suuri. Luottamus rakentuu ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja on osa vuorovaikutussuhteen muodostumista. Kokemukseen perustuvaa luottamusta rakennetaan toistuvan vuorovaikutuksen avulla. Työryhmän tai verkoston sisällä voi erilaista luottamusta eri jäsenten

välillä. Luottamuksen ja vuorovaikutuksen ylläpitäminen edellyttää sen ylläpitoa eli jatkuvaa vuorovaikutusta.

Haastateltavat kokivat, että yhteistyö kuuluu neuvolan ja seurakunnan välille. Kaikki haastateltavat toivat ilmi, että yhdessä hoidetaan samoja perheitä ja heille kuuluu tasaverit ja hyvät palvelut. Yhteydenotot puolin ja toisin oli helppo hoitaa, vaikkakin henkilökohtaisesti ei välttämättä tuntenut ketään seurakunnasta tai neuvolasta.

Kuvio 3. Yhteistyön onnistumisen ja toimivuuden 3T.

Kukaan haastateltavista ei kokenut yhteistyössä varsinaisia ongelmia, yhteistyötä kehitettäisiin yhteisillä koulutuksilla, luennoilla, työryhmillä tai hankkeilla. Tutustuttaisiin toisen työhön käytännössä, josta tuttuus, toisen työn tunteminen ja tunnustaminen/arvostaminen lisääntyisi ja samalla yhteistyön mahdollisuudet lisääntyisivät. Myös yhteistyöstä ja verkostoyhteistyöstä haluttiin yhteistä koulutusta. Koettiin, että se auttaa ymmärtämään yhteistyön merkityksen ja panostamaan yhteisten tavoitteiden eteen. Yhteistyön kehittämisajatuksien haasteena koettiin nykyiseltään ajan ja resurssien puute, mutta toisaalta siihen ei tullut mitään suoraa kehittämisideaa.

Isoherranen (2012, 151) väitöskirjassaan toteaa myös koulutuksen tarpeellisuuden, kun lähdetään tekemään muutoksia organisaatiossa. Koulutus on tärkeä väylä, jotta opitaan

tarvittavat yhteistyön käsitteet ja uudet merkitykset toiminnan muuttamiseksi. Jollei muutokseen liittyvät ammattilaiset saa tarvittavaa koulutusta, tällöin jää yhteistyön ymmärrys vähäiselle ja asiakaslähtöinen yhteistyö toteutuu huonosti. Tällöin voi yhteistyössä toisen asiantuntijan kommentit kokea valtataisteluna. Koulutus auttaa myös ymmärtämään moniammatillisuuden merkityksen, mitkä ovat sen tavoitteet ja miksi se on tarpeellista.

Haavoittavuutta pidettiin pienen tai keskisuuren kunnan yhteistyön haasteena, jossa toiminnan jatkaminen tai aktiivisuus voi jäädä yhden työntekijän harteille. Työntekijävaihdoksien jälkeen ei välttämättä löydy uutta toiminnan jatkajaa. Kuntien seurakunnan työntekijät ja saman kunnan terveydenhoitajat tunnistivat hyvin yhteisen kunnan mahdollisuudet ja resurssit. Näin heidän haastatteluaineistosta tuli esiin samankaltaista tietoa ja ehdotuksia kunnan yhteistyön edistämiseksi. Näin jälkikäteen ajateltuna olisi hedelmällisempää haastatella eri kuntien työntekijöitä, jotta aineiston samankaltaisuus ei tulisi esille tietyissä vastauksissa.

Tutkimuksessa jäi puutteelliseksi näkökulma, että miten perheet näkevät tai kokevat toiminnan ja palvelun tarjoamisen. Otetaanko perheet oikeasti suunnitteluun ja palvelujen kehittämiseen mukaan, kuten on ollut perhekeskustoiminnan ajatuksena. Näkisin tärkeänä lisätutkimusaiheena tutkia myös, että toteutuiko lapsi- ja perhelähtöinen palvelujen kehittäminen, kun LAPE-hanke on toteutunut kaikissa kunnissa. Myös yhteistyön haasteita olisi hyvä lisätutkimuksen avulla tutkia, jotta niihin osattaisiin ennaltaehkäisevästi puuttua ja kehittää hyviä ja toimivia yhteistyön malleja. Varsinkin, jos seurakunnan ja neuvolan yhteistyötä tutkitaan niin saada mukaan myös kuntia, joiden yhteistyössä olisi haasteita ja kehitettävää. Toivon, että jos pystyisin herättämään mielitteitä ja ajatuksia yhteistyötä tekevien tahoissa, niin se on ollut lapsiperheiden parhaaksi.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön tulosten täytyy olla luotettavia ja tutkijan tehtävä on näyttää ne toteen. Luotettavuutta ei voida saavuttaa, jos ei paneuduta suunnitelmallisuuteen ja laadun valvontaan. Varsinkin silloin kun tutkitaan ja tarkastellaan ihmisten käyttäytymistä, toimintaa ja ajattelua. Tutkittavien ihmisten toiminta ja ilmiöt eivät ole kaavamaisia ja ympärillä on koko ajan muuttuva ympäristö. Osin luotettavuuden ratkaisu voi riippua siitä, minkä

koulukunnan kirjoittamia menetelmäoppaita kirjoittaja käyttää. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus on tutkijan omassa arvioinnissa ja näytössä. (Kananen 2011, 145-146.)

Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt jo suunnitteluvaiheessa huomioimaan, miten opinnäytetyöni on luotettava ja kuinka laajaksi tutkimukseksi pystyn tekemään huomioiden aika ja opinnäytetyön laajuus. Onko kuusi haastattelua riittävä todentamaan väite tai löytämään yhteistyön mahdollisuuksia ja kehittämiskohteita. Tutkimusluvut sain jokaiselta kolmen kunnan seurakunnalta ja anoin vielä tutkimusluvut kahdesta kunnasta, joissa haastattelin myös neuvolan terveydenhoitajia. Haastatteluihin sain myös kirjalliset tutkimusluvut haastateltavilta itseltään, jossa tutkijalle ja haastatettavalle jäi oma kirjallinen lupa.

Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja toteutuksesta parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Aineiston keruu ja sen tuottamisen olosuhteet ja haasteet täytyisi kertoa selvästi ja totuudenmukaisesti. Keskeistä laadullisen aineiston analyysissä on luokittelujen tekeminen. Luokittelun syntyminen ja perusteet on kerrottava lukijalle tarkasti. (Hirsjärvi ym. 1997, 227.) Näin ollen yritän kuvata opinnäytetyössäni mahdollisimman tarkasti tutkimukseni luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä, jotta lukija voi arvioida tutkimukseni käytettävyyttä ja luotettavuutta.

Tutkimustoiminnassa pyritään välttämään virheitä ja yksittäisessä tutkimuksessa on aina arvioitava tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen alueelta löytyy erilaisia käsityksiä tutkimuksen luotettavuuteen liittyvistä kysymyksistä. Tutkimuksen luotettavuuskysymyksissä nousee esiin näkemykset totuudesta ja objektiivisuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158.)

Tutkimusmenetelmien luotettavuus yleisesti käsitellään validiteetin ja reliabiliteetin käsittein. Näiden käsitteiden käyttöä on kyseenalaistettu laadullisessa tutkimuksessa, pääasiassa siksi, että ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen alassa. Monessa laadullisen tutkimuksen oppaissa kehoitetaan näiden käsitteiden hylkäämistä tai korvaamista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160-161.) Kuitenkin on tarkoitus saada mahdollisimman totuudenmukaista ja luotettavaa tietoa. Validiteetti tarkoittaa, että mitataan ja tutkitaan asioita, jotka liittyvät tutkimusongelmaan ja reliabiliteetti taas tutkimustulosten pysyvyyttä. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan opinnäytetyössä parantaa huomioimalla validiteetti – ja reliabiliteettikysymyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa näitä käytetään enemmän

opinnäytetyön luotettavuusarvioinneissa. Luotattavuuskysymykset on huomioitava jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa ja jokaisessa opinnäytetyössä pitää olla erillinen luku luotettavuustarkasteluun. (Kananen 2011, 118-119.)

Tuomen & Sarajärven (2002, 122) mukaan on yllättävää, kuinka vähän laadullisen tutkimuksen oppaissa painotetaan tutkimuksen etiikkaa ja tutkijan moraalialia, vaikka tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. Mitä vapaamuotoisempia tiedon hankintakeinot ovat, sitä enemmän ne muistuttavat arkielämän vuorovaikutusta. Olisi johdonmukaista ajatella, että tällöin tutkimuseettiset kysymykset korostuvat. Mitä avoimempi tiedonkeruumenetelmä on, sitä vaikeampaa on etukäteen punnita tutkimusasetelman mahdollisia eettisiä ongelmia.

Haastattelujen litteroija on sitoutunut salassapitosäädöksiin. Haastattelujen ja litteroimisten jälkeen äänitetty ja kirjoitettu materiaali ovat ainoastaan omassa käytössäni ja opinnäytetyön valmistuttua materiaalit tuhoaan. Haastateltaville kerrotaan etukäteen haastatteluaineiston käyttö ja käsittely. Haastattelun jokaisessa vaiheessa noudatetaan arvostavaa, avointa ja rehellistä suhtautumista haastateltavia kohtaan ja aineiston käsittelyssä huolellisuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 8–12; Kuula 2006, 64,81.) Haastattelutilanteessa huomioin tämän kertomalla vielä haastateltaville ja vielä haastateltavan kanssa allekirjoittamalla suostumuslomakkeen avulla selvensin asian (Liite 1).

Tutkimukseni luotettavuutta lisäsi se, että haastateltavat olivat asiantuntijoita, joilla oli 10- 35 vuoden työkokemus seurakunnan perhetyön tai neuvolan terveydenhoitajan työstä. Myös oma työkokemukseni neuvolatyöstä lisäsi työn ymmärrystä kummankin osapuolen kannalta. Tutkimuksen luotettavuutta olisi parantanut haastateltavien suurempi määrä ja isompien kuntien mukaan lähtö tutkimukseen. Tätä oltaisiin voitu parantaa etukäteistyöllä, jossa tieto tutkimuksen aloituksesta olisi mennyt kuntien ja seurakuntien tietoon hyvissä ajoin. Tämä olisi helpottanut haastateltavien löytymistä ja yhteydenottojen sujumista. Tämän huomioiminen jatkotutkimuksessa varmasti parantaa luotettavuutta ja aineistosta saa kattavamman kokonaisuuden.

7.2 Opinnäytetyön itsearviointi

Olen alusta lähtien pitänyt opinnäytetyön aihetta minulle sopivana, jossa ei ole liikaa omaa terveystietämystä. Aihe on muihinkin aloihin soviteltavissa ja koskettaa kaikkia lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivia. Työn tekeminen on opettanut myös minua paljon, kuten oppiessani seurakunnan työstä enemmän mitä osasin sen edes olevan. Ajattelen, että oma rohkea hyppäys oman työympäristön ulkopuolelle auttoi laajentamaan omaa asiantuntijuutta ja antoi uusia näkökulmia. Opinnäytetyön aihe on myös tuonut lisäosaamista ja kehittämisideoita omaan työhöni, mutta myös antaa joustovaraa tulevaisuudessa työskennellä missä tahansa.

Vaikka kirjoitustyö on tuntunut välillä haastavalta ja raskaalta oman työn ohessa ja pienten lasten äitinä. Kuitenkin opinnäytetyötä on ollut mielekäästä tehdä. Pidin aineiston keruuta haastatteluilla kaikkein mielekkäänä vaiheena, vaikka ensin niiden järjestämisessä kului pitkä aika minusta riippumattomista syistä. Koin haastatteluissa, että olen eniten omalla reviirillä ihmisten kohtaamisessa ja keskusteluissa. Teknisesti haastattelut onnistuivat niin kuin olin ajatellut. Haastattelutilanteet olivat mielestäni vapautuneita ja rentoja. Koin, että myös haastateltavina olevat työntekijät ajattelivat näin. Vaikka haastattelutilanteessa oli nauhuri käytössä, tein kuitenkin muistiinpanoja keskeisistä asioista. Tein tämän vain oman muistin tueksi. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, koska analyysi vaiheessa pystyin jo hahmottamaan haastatteluihin samankaltaisuuden ja poimimaan keskeisiä teemoja ja asioita.

Mielestäni aineiston analysointi on ollut kaikkein haastavin ja aikaa vievin vaihe. Tämä ehkä sen takia, että aineistoa oli paljon ja sitä piti verrata saman kunnan neuvolan ja seurakunnan työntekijän kertomuksiin ja ajatuksiin. Mitä toinen oli mieltä ja kumpi heistä muisti tietyn asian tai vastasiko tietoa toisen kertomukseen. Aineistosta selvästi nousi esiin jokaisen työntekijän halu olla haastattelussa mukana.

Analysointivaiheessa koin eniten päänvaivaa, kun en voinut paneutua tarkasti haastateltavien kuntien eri työryhmiin, yhteistyöhön tai hankkeiden syntymisiin tarkemmin. Tein siinä rajauksen, koska muuten työni olisi ollut yksittäisen kunnan oma yhteistyön tutkimus ja tutkimukseni käsittelee kuitenkin yleisesti seurakunnan ja neuvolan yhteistyötä. Myös kuntien toiveet pysyä anonyymeinä oli tässä rajaavana tekijänä.

Haastavinta koko tutkimuksen tekemisessä oli löytää kuntia, jotka lähtevät mukaan tutkimukseen. Aluksi koin, ettei tutkimus ei käynnisty tämän takia. Varsinkin kun itse en voinut asialle mitään. Myös aiheen rajaaminen oli haastavaa siltä osin, että en saanut mukaan kuntaa/kuntia, jossa seurakunnan ja neuvolan välisessä yhteistyössä oli haasteita. Näkisin, että yhteistyön toimimattomuus olisi mielenkiintoinen aihe jatkotutkimusta ajatellen. Olisi kovan työn jälkeen palkitsevaa nähdä, että opinnäytetyöstäni olisi hyötyä käytännön työssä, kun suunnitellaan seurakunnan toimintaa ja palveluja perhekeskustoiminnassa.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R (toim.) (2010). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. Jyväskylä: PS-kustannus 2010.
- Aira, A. (2012). Toimiva yhteistyö: Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Aula, M., Juurikkala, V., Kalmari, H., Kaukonen, P., Lavikainen, M., & Pelkonen, M. (2016). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:29. Saatavilla: www.julkaisut.valtioneuvosto.fi
- Armanto, A. & Koistinen, P. (2007). *Neuvolatyön käsikirja*. Helsinki: Tammi.
- Enbuske, H., Halttunen, M., Rantanen, L, Ripatti, J. & Tähkänen, M (2004). *Yhteistyö ja seurakuntarakenteiden kehittäminen*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Hiltunen, L. (i.a). *Graduaineiston analysointi*. Graduryhmä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: www.mit.jyu.fi/aineiston_analysointi2
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Honkanen, H. (2008). *Perheen riskiolot neuvolatyön kontekstissa. Näkökulmana mielenterveyden edistäminen*. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet no 160. Saatavilla: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1070-6/urn_isbn_978-951-27-1070-6.pdf
- Huhanantti, L. (2008). *Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön*. Saatavilla: <https://zapdoc.site/jrjestt-ja-kunta-hyvinvointia-edistmss-nkkulmia-jrjest-kunta.html>
- Huokuna, P. (2008). *Seurakuntien sopimusyhteistyö*. Verkostoitumisen mahdollisuudet. Helsinki: Edita.
- Häkkilä, K., & Tourula, M. (toim.) (2013). *Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä: Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön*. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys.

- Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.)(2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.
- Iivonen, E. (24.11.2017). *Miten lapsen oikeudet toteutuvat suomessa?*. Saatavilla: <https://www.lapsenoikeudet.fi/blogi/miten-lapsen-oikeudet-toteutuvat-suomessa/>
- Isoherranen, K (2005). *Moniammatillinen yhteistyö*. Vantaa: WSOY.
- Isoherranen, K., Rekola, L., & Nurminen, R. (2008). *Enemmän yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Isoherranen, K (2012). *Uhka vai mahdollisuus- moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Väitöskirja
- Johansson, M., & Berg, L. (2011). *Opastava yhteistyö perheiden kanssa*. Helsinki: Profami.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. (2012). *Perheen parhaaksi: perhetyön arkea*. Helsinki: Edita.
- Kananen, J. (2011). *Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja
- Kirkon perheneuvonta. *Perheasianneuvottelukeskus*. Saatavilla: <https://evl.fi/apua-jatukea/ihmisuhteet/kirkon-perheneuvonta-auttaa-maksutta>
- Kirkon tiedotarkisto. *Tilastotietoa*. Saatavilla: www.evl.fi/uutishuone/tiedotteet/-/items/item/17504/Kirkkoon+kuuluu+71+prosenttia+vaestosta
- Kohtaaminen kantaa (2017). *Kirkon perheneuvonnan suunta vuoteen 2022*. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 56. Kuopio: Grano Oy.
- Koulu ja kirkko. *Yhteistyö. Koulu ja kirkko yhdessä*. Saatavilla: www.koulujakirkko.evl.fi/yhteistyö.
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- L 731/1999. *Perustuslaki. Perusoikeudet. Yhdenvertaisuus*. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- L 1301/2014. *Sosiaalihuoltolaki*. Saatavilla: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#L3P18
- L 417/2007. *Lasten suojelulaki*. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki%20417>

- Lapset seurakuntalaisina (2013). *Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013:1*. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja (2014). *Eriarvoistava lapsuus*. Lapsen hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa. Lapsiasiavaltuutetun toimintom julkaisuja 3. Saatavilla: <http://lapsiasia.ssthosting.fi/wp-content/uploads/2014/12/Vuosikirja-2014.pdf>
- Lapsilla on omat oikeudet. *Lasten oikeudet sopimuksessa*. Saatavilla: www.lapsenoikeudet.fi
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena (2004). *Suuntaviivat lastenneuvolatoiminnan järjestämisestä kunnille*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Lindqvist, U. (2015). *Järjestöt ja seurakunnat perhekeskustoimintaa kehittämässä*. Yhteenveto kehittämistyöstä 2012-2015. Julkaisematon selvitys. Lastensuojelun keskusliitto.
- Liukko, J., & Kuuva, N. (2015). *Toimijoiden yhteistyö työkykyongelmien hallinnassa* : Ammattilaisten haastatteluihin perustuva tutkimus. Helsinki: Eläketurvakeskus.
- Lockhart - Wood, K. (2000). *Collaboration between Nurses and Doctors in Clinical Practice*. British Journal of Nursing. London: (276-280). Saatavilla: <https://www.magonlinelibrary.com/doi/pdf/10.12968/bjon.2000.9.5.6363>
- Metsämuuronen, J. (2008). *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Meuser, M. & Nagel, U. (2009). *The expert interview and changes in knowledge production*. Research Methods Series. London: Palgrave Macmillan.
- Minäkö perhetyön tekijä? (2009). *Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnissa*. Suomen ev. lut. kirkon Kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Määttä, P. & Rantala, A. (2016). *Tavallisen erityinen lapsi*. Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Möttönen, S, & Niemelä, J. (2005). *Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Opetushallitus. *Kasvatus, koulutus ja tutkinnot*. Saatavilla: www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/aamu-_ja_iltapaivatoiminta

- Paju, P (2015). *Ihanaa aikaa poissa kotoota*. Iisalmen Perheen Talo-yhteistyö.
Saataavilla:
www.perheentalo.fi/file/Ihanaa_aikaa_poissa_kotoota1.pdf?33813
- Pärnä, K. (2012). *Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina: Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet*. Turku: Turun yliopisto. Saataavilla:
<http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.)(2005). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.)(2010). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saataavilla:
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html.
- Sakasti. *Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille*. Saataavilla: www.sakasti.evl.fi/kasvatus
- Sakasti. *Seurakunta varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitoksen kumppanina (2015)*. Suomen evankelis-luterilainen kirkon julkaisuja. Kasvatus ja perheasiat. Helsinki: Kirkkohallitus. Saataavilla:
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/6BACD679FE43D052C225770C00420A14/\\$FILE/KH_4koria_012018_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/6BACD679FE43D052C225770C00420A14/$FILE/KH_4koria_012018_www.pdf)
- Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. London: Sage.
- Sorsa, L. (2016). *Kirkon rooli yhteiskunnassa. Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015. Tutkimuksia kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125*. Kuopio: Grano Oy. Saataavilla:
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf)
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2004). *Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille*. Helsinki: Saataavilla:
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74223/Opp200414.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2016). *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*.
Kärkihankkeet. Helsinki: Saatavilla: www.stm.fi/lape
- Sosiaali- ja terveysministeriö. *Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen*.
Perhekeskustoimintamalli. Suunnitelma kansallisen ja maakunnallisen
toimeenpanon tueksi. Helsinki: Saatavilla:
<https://verkkojulkaisut.valtioneuvosto.fi/stm/zine/19/toc>
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. *Lapsensa menettäneelle*. Saatavilla:
www.evl.fi/apua-ja-tukea/suru-kriisi/lapsen-kuoleman-surussa-ei-tarvitse-selvita-yksin
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2015). *Lapset, nuoret ja perheet. Äityis- ja lastenneuvola*. Saatavilla: www.thl.fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aityis-ja-lastenneuvola
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2016). *Lapset, nuoret ja perheet. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä*. Saatavilla: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2018). *Lapset, nuoret ja perheet. Perhetyö*. Saatavilla: www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo
- Tilastokeskus. Käsitteet: *Lapsiperhe/perhe*. Saatavilla:
<http://www.stat.fi/til/perh/index.html>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, TENK (2009). Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Saatavilla 31.1.2018
<http://www.tenk.fi/>
- Unisef (2011) *Lapsen oikeuksien käsikirja*. Helsinki: Edita. Saatavilla: www.unisef.fi
- Valtonen, M. & Sutinen, P.(toim.)(2016). *Varhaiskasvatus ja perhetoiminta seurakunnissa*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Viitala, R., Kekkonen, M. & Paavola, A (2008). *Perhekeskustoiminnan kehittäminen. PERHE-hankkeen loppuraportti*. Helsinki: Sosiaali ja terveysministeriö.

- Viljamaa, M-L. (2003). *Neuvola tänään ja huomenna – Vanhemmuuden tukeminen, perhe- keskeisyys ja vertaistuki tänään ja huomenna*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13356/9513914275.pdf?seq>
- Vuori, J. & Nätkin, R. (2007). *Perhetyön tieto ja kritiikki. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään*. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) *Perhetyön tieto*. Tampere: Vastapaino.
- Åstedt-Kurki, P., Jussila, A., Koponen, L., Lehto, P., Maijala, H., Paavilainen, R. & Potinkara, H. (2008). *Kohti perheen hyvää hoitamista*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Övretveit, J. (1995). *Moniammatillisen yhteistyön opas*. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.

LIITE 1. SUOSTUMUSLOMAKE HAASTATELTAVILLE

YHTEISTYÖN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET – Haastattelututkimus seurakunnan ja neuvoloiden välisestä yhteistyöstä LAPE-hankkeessa

Tekijä: Tytti Peltue-Edelmann / Terveystieteiden AMK/ Diakonia ammattikorkeakoulu, YAMK opinnäytetyö

Minulle on kerrottu, että tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten yhteistyö toimii lapsi- ja perhepalveluissa, neuvolan ja seurakunnan välillä. Mitkä tekijät ylläpitävät, edistävät tai estävät hyvän yhteistyön toteutumisen.

Minulle on luvattu, että haastatteluissa esille tulleet asiat raportoidaan tutkimuksessa tavalla, jossa yksittäisiä henkilöitä tai muita yksilöityjä tietoja ei voi tunnistaa. Äänitallenteet litteroidaan teksteiksi ja samassa yhteydessä keskusteluiden tunnistetiedot poistetaan. Tekstit arkistoidaan tieteellisen tutkimuksen käyttöön ja äänitallenteet hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun, että tutkimusta varten haastattelut nauhoitetaan ja sisältöä hyödynnetään tutkimustarkoitukseen. Haastattelu toteutetaan ennalta sovitusti ja tästä on mahdollista kieltäytyä.

Paikka ja päivä

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisätietoja tutkimuksesta antaa:

Tytti Peltue-Edelmann

p. e-mail:

Sopimuksia tehdään kaksi kappaletta, toinen jää tutkijalle ja toinen haastateltavalle.

LIITE 2. HAASTETTELUKUNTO

Miten kunnassanne yhteistyö rakentui neuvolan ja seurakunnan välille?

Millaista yhteistyötä teillä on (neuvola/seurakunta) välillä perheen tukemiseksi?

Miten koet seurakunnan ja neuvolan välisen yhteistyön?

Mitä toimintaa tarjoatte perheille seurakunnan ja neuvolan yhteistyössä?

Miten näet seurakunnan/neuvolan roolin yhteistyössä?

Miten ylläpidätte hyvää yhteistyötä? Jos niin miten,

- Kokouksilla?
- Yhteistyöpalavereilla?
- Koulutuksilla?
- Olemalla suoraan yhteydessä toiseen toimijaan?
- Millä muulla tavalla?

Mitkä asiat koet vaikeiksi/haastaviksi yhteistyössä?

Miten yhteisestä toiminnasta viestitään perheelle tai miten perhe saa tiedon?

Onko tarvetta toiminnan lisäämiseen? ja mitä ne olisivat?

Millä tavalla kehittäisit seurakunnan ja neuvolan yhteistyötä, jotta se parhaiten palvelisi perheitä?

Mitä mahdollisuuksia näet seurakunnan/neuvolan kanssa toimimiseen?